

COL·LECCIÓ INFORMES SOCIALS SOBRE CATALUNYA

Director: Modest Reixach

Informe nº 7:

DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL DE LA RENDA PRODUIDA PER CÀPITA
A CATALUNYA (1965 - 1975)

Investigador: Anna Parés i Rifà

1978?

I N D E X

	<u>pàgina</u>
1. INTRODUCCIÓ.....	1
2. MÈTODE I FONTS BÀSIQUES.....	2
3. DISTRIBUCIÓ COMARCAL DE LA RENDA PRODUÏDA PER CÀPITA.....	5
4. SÍNTESE PER COMARQUES.....	11
5. CONCLUSIONS.....	44
6. PERSPECTIVES.....	48
APÈNDIX.....	51
BIBLIOGRAFIA.....	64

1.- INTRODUCCIÓ

En aquestes pàgines s'intentarà fer un esbós de la distribució territorial de la riquesa a Catalunya entre 1965 i 1975. La dada econòmica més apropiada per aconseguir el nostre propòsit és la renda produïda per càpita, per la raó que s'acostuma a considerar com un indicador força adequat per a conèixer el benestar social d'una comunitat.

La denúncia d'un creixement econòmic en unes poques zones de l'espai català, és bastant usual en els estudis econòmics actuals i en els articles de revistes. Tanmateix, d'aquesta problemàtica se'n sol parlar quasi sempre des de la perspectiva de l'activitat industrial, financera o comercial, o des de la vessant de la dinàmica demogràfica. Per això, tenim interès a esbrinar si la divisió territorial de la renda produïda per càpita és un altre delatador dels desequilibris comarcals a Catalunya.

Abans d'introduir-nos plenament en la matèria, es fa necessari especificar què s'entén per renda produïda per càpita.

Renda és el valor del producte obtingut durant un període de temps que s'assigna en forma d'ingressos als membres d'una societat. I s'anomena renda produïda per càpita el valor total de la renda obtinguda durant un any, dividit pel nombre de membres de la societat en qüestió.

Davant d'aquesta dada fonamental cal tenir sempre present que és una dada mitjana, és a dir, una xifra-resum de tots els diferents guanys rebuts pels components d'una col·lectivitat durant un any. Per aquesta raó, no es pot arribar a conèixer de quina manera són repartits els ingressos entre els membres de la societat. Igualment, s'ignora en quina proporció participen, en la seva formació, cada un dels tres sectors productius bàsics de l'economia: l'agricultura, la indústria i els serveis.

Finalment, com que considerem que les províncies són unes unitats massa grans per a aconseguir el detall a què es pretén d'arribar, s'han escollit les demarcacions comarcals i municipals com a base territorial d'aquest estudi. També

cal aclarir que les úniques dades i estadístiques existents que s'ajusten al nostre objectiu són les referents als anys 1965, 1970 i 1975. Per aquest motiu ens hem hagut de limitar a analitzar només aquest període de temps.

2.- MÈTODE I FONTS BÀSIQUES

Les dades i estadístiques que s'acosten més al nostre objectiu són les estimacions de la renda produïda per càpita dels municipis, realitzades pel Servei d'Estudis del "Banco Español de Crédito" (1). Així, doncs, per a tenir coneixement de l'origen d'aquestes apreciacions, cal donar una mirada a la metodologia emprada per aquest centre d'investigació.

El recorregut metodològic que va emprendre tenia dues finalitats: La primera consistia a obtenir la proporcionalitat de participació de cada província en el total de la riquesa estatal; és a dir, calcular la mitjana de la renda produïda per càpita per cada una de les cinquanta províncies espanyoles (2). La segona d'aquestes finalitats, la qual és el fonament d'aquest estudi, es limitava a establir una sèrie de nivells per a classificar els municipis segons la seva RPC. El procediment emprat fou recórrer " a una sèrie ben escollida d'indicadors que presenten la relació expressada per la corba d'Engel, és a dir, una fidelitat molt pròxima a la realitat i una gran insensibilitat a les desviacions produïdes pels preus relatius, les qualitats i les peculiaritats locals" (3). Aquests indicadors són els següents:

- a) número de telèfons i sol.licituds pendents per 1000 habitants (4)
- b) número de camions i altres vehicles industrials per 1000 habitants, i
- c) recaptació per l'impost de despeses en espectacles (pessetes per habitant)

1) "Banco Español de Crédito" (També anomenat Banesto). Anuarios del Mercado Español, 1967, 1972 i 1977.

2) A partir d'ara l'expressió "renda produïda per càpita" es reduirà a les sigles RPC.

3) Anuario del Mercado Español. Banesto, 1967 (p.27).

4) L'any 1967 aquest indicador va ésser utilitzat de forma diferent: número de telèfons i sol.licituds per 100 habitants.

L'any 1975 per tal de millorar el mètode emprat anteriorment, Banesto, a més de perfeccionar les bases de càlcul de correlació i de depurar-ne els coeficients, va decidir substituir el segon indicador per un altre. Aquest és el de pressupostos municipals (ptes./habitants).

La relació de la renda amb el conjunt d'aquestes variables és positiva i amb un valor molt elevat. Davant d'aquest fet, es va creure oportú d'utilitzar l'equació de regressió corresponent a l'enllaç de la renda amb tots aquests indicadors. Així, doncs, mitjançant la següent expressió:

$$X_1 = f (X_2, X_3, X_4)$$

i el cens poblacional adient (1960, 1970 o 1973-74) s'obté la RPC (X_1) de cada municipi en funció dels telèfons (X_2), camions o pressupostos municipals (X_3) i impostos per despeses en espectacles (X_4).

Una vegada calculades les RPC de cada una de les poblacions, Banesto va establir tota una gamma de nivells per a classificar tots els municipis d'acord amb els resultats obtinguts. Tanmateix, s'ha d'assenyalar que la sèrie de nivells que s'utilitza a l'"Anuario del Mercado Español" de 1967 és diferent de la que es fa servir l'any 1972 i el 1975. Banesto va adoptar aquesta mesura, a causa de l'evolució experimentada a les economies municipals en aquest període de temps. A més a més cal tenir en compte que les rendes són expressades en pessetes corrents de cada any.

Les escales de nivells de RPC són les que segueixen:

<u>Nivells de</u> <u>RPC.</u>	<u>1965</u>	<u>1970</u>
Primer	Fins ^a 5000 ptes.	Fins ^a 17000 Ptes.
Segon	De 5001 a 7000 ptes.	De 17001 a 20000 ptes.
Tercer	De 7001 a 10000 ptes.	De 20001 a 25000 ptes.
Quart	De 10000 a 15000 ptes.	De 25001 a 30000 ptes.
Cinquè	De 15001 a 20000 ptes.	De 30001 a 35000 ptes.
Sisè	De 20001 a 30000 ptes.	De 35001 a 45000 ptes.
Setè	De 30001 a 45000 ptes.	De 45001 a 60000 ptes.
Vuitè	De 45001 a 70000 ptes.	De 60001 a 80000 ptes.
Novè	De 70001 a 100000 ptes.	De 80001 a 100000 ptes.
Desè	Més de 100000 ptes.	Més de 100000 ptes.

1975

- Fins a 50000 ptes.
- De 50001 a 60000 ptes.
- De 60001 a 70000 ptes.
- De 70001 a 80000 ptes.
- De 80001 a 100000 ptes.
- De 100000 a 125000 ptes.
- De 125001 a 150000 ptes.
- De 150001 a 200000 ptes.
- De 200001 a 250000 ptes.
- Més de 250000 ptes.

Donat que la nostra intenció era treballar a nivell comarcal, es feia indispensable agrupar per comarques tots els municipis amb les seves rendes i el seu nombre d'habitants. Un cop acabada aquesta feina,, es va calcular la mitjana ponderada de RPC de cada una de les comarques del Principat.

Els resultats obtinguts lamentablement poden comportar certes desviacions. Un dels factors de major deformació és el turisme, perquè segons el mateix centre d'investigació de Banesto i com podem reafirmar més endavant, les poblacions eminentment turístiques i estiuenques presenten una desviació per excés, a causa de la gran quantitat de telèfons que tenen les seves residències hoteleres i cases d'estiueig.

Joan Soler i Riber en el seu estudi titulat "Nivells de riquesa comarcal, als Països Catalans" referint-se a aquesta qüestió també considera que: "En general, en la sèrie de nivells municipals de l'estudi del Banesto es podia observar una major incidència del sector "serveis" - mercantils i tots els altres - en comparació amb el sector secundari. Les activitats industrials, certament integrades, semblen marcar, però, un pes insuficient. En canvi, si hagués estat possible manipular una gamma més extensa d'indicadors, les xifres relatives haurien resultat més matisades, s'haurien autoponderat" (5).

5).Joan Soler i Riber. Nivells de riquesa comarcal, als Països Catalans (p. 11 de l'estudi no publicat encara).

Un altre factor que incideix clarament en la RPC dels municipis i comarques són els corrents migratoris que han tingut lloc a Catalunya aquests darrers anys. La forta relació existent entre aquestes dues variables pot arribar a ser desconcertant. Així, doncs, cal aclarir en què consisteix. Partim de la base que la RPC està en funció de la població. És a dir, qualsevol variació que experimenti el nombre d'habitants d'una comunitat pot implicar un canvi en la seva RPC. En primer lloc, cal remarcar que aquesta alteració no s'esdevé automàticament, han de passar uns anys perquè es facin les acomodacions pertinents. En segon lloc, com es podrà comprovar al llarg d'aquest treball, es pot dir que, quan un municipi sofreix una forta emigració, la seva RPC aparentment puja ja que són menys els habitants entre els quals es reparteixen els diferents guanys provinents de la producció. Això sol passar en pobles d'economia fonamentada en l'agricultura. Contràriament, els municipis que acullen la població sobrant d'altres llocs solen no augmentar la seva RPC. Això acostuma a passar als municipis de la costa o amb una infraestructura industrial.

Fins aquí s'ha parlat molt superficialment dels afectes que pot tenir una variació demogràfica en una renda municipal. Falta dir que això també és aplicable a les mitjanes ponderades de RPC de les comarques.

Malgrat les deformacions que poden afectar el volum de riquesa d'algunes poblacions, sembla ser que les mitjanes de RPC comarcals reproduïxen amb força fidelitat la seva realitat econòmica interna.

El fet de tenir dades de 1960/65, 1970 i 1975 permet també d'establir unes comparacions -encara que sigui de forma relativa- i analitzar l'evolució de la distribució territorial de la riquesa per càpita a Catalunya.

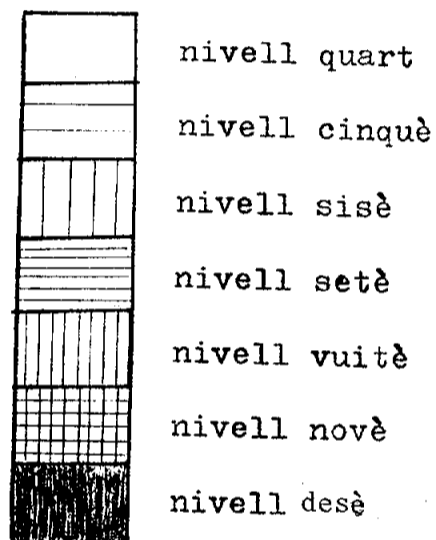
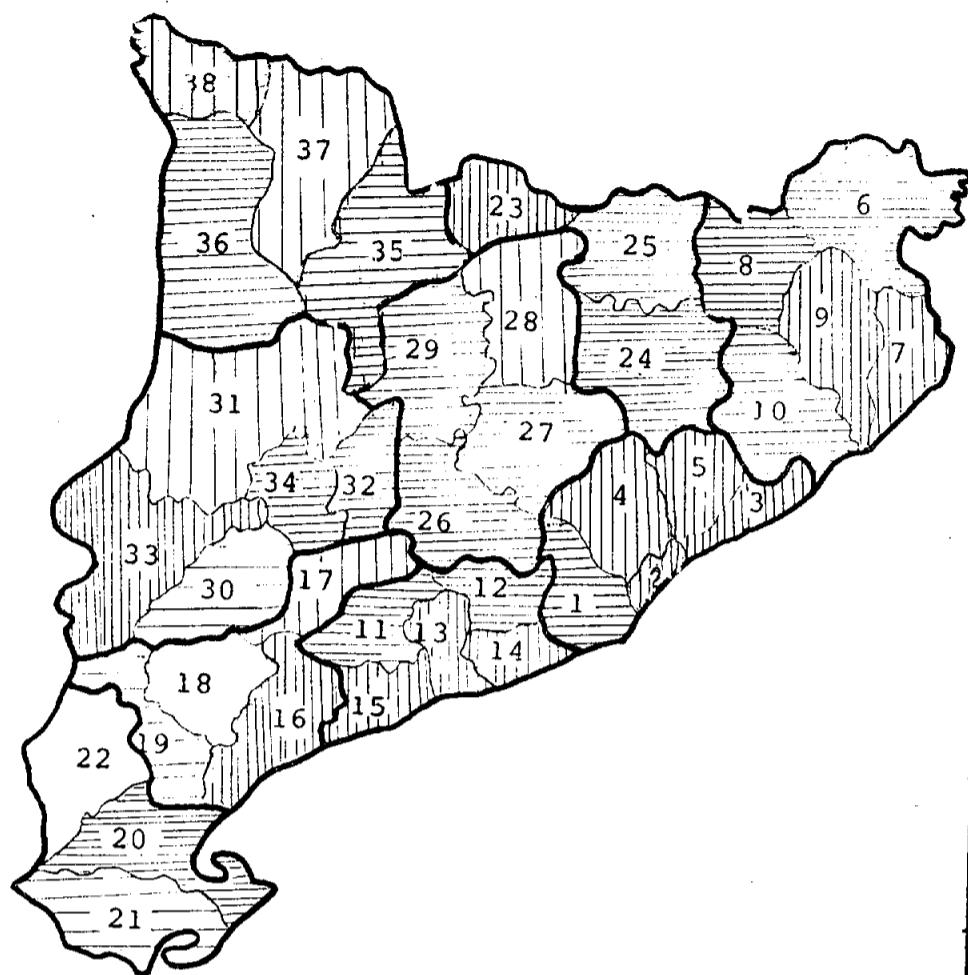
3.- DISTRIBUCIÓ COMARCAL DE LA RENDA PRODUIDA PER CÀPITA

3.1. L'any 1965

Si consideréssim Catalunya com un gran ventall el centre del qual fos el Barcelonès, veuríem, pel que fa a l'any 1965, que les restants comarques amb nivells bastant elevats de renda per càpita es distribueixen de forma radial per tot el país: un primer radi seria en direcció a la costa gironina, i un segon cap a la tarragonina; el tercer radi es dirigiria cap al Segrià travessant la Segarra i l'Urgell; el quart creuaria Osona, el Ripollès fins a la Cerdanya; i el darrer passaria per terres de Bages i el Solsonès vers el Pirineu Lleidatà.

Mapa n. 1

DISTRIBUCIÓ COMARCAL DE LA RENDA PRODUIDA PER CAPITA L'ANY 1965

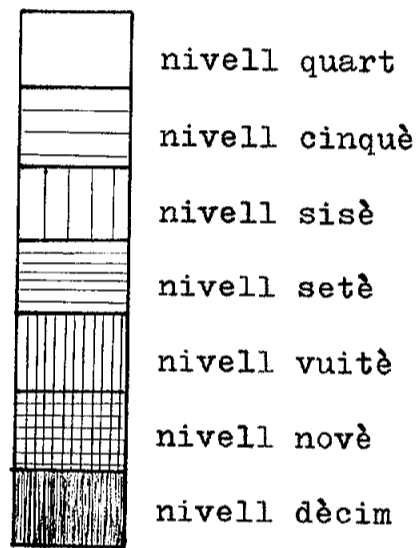
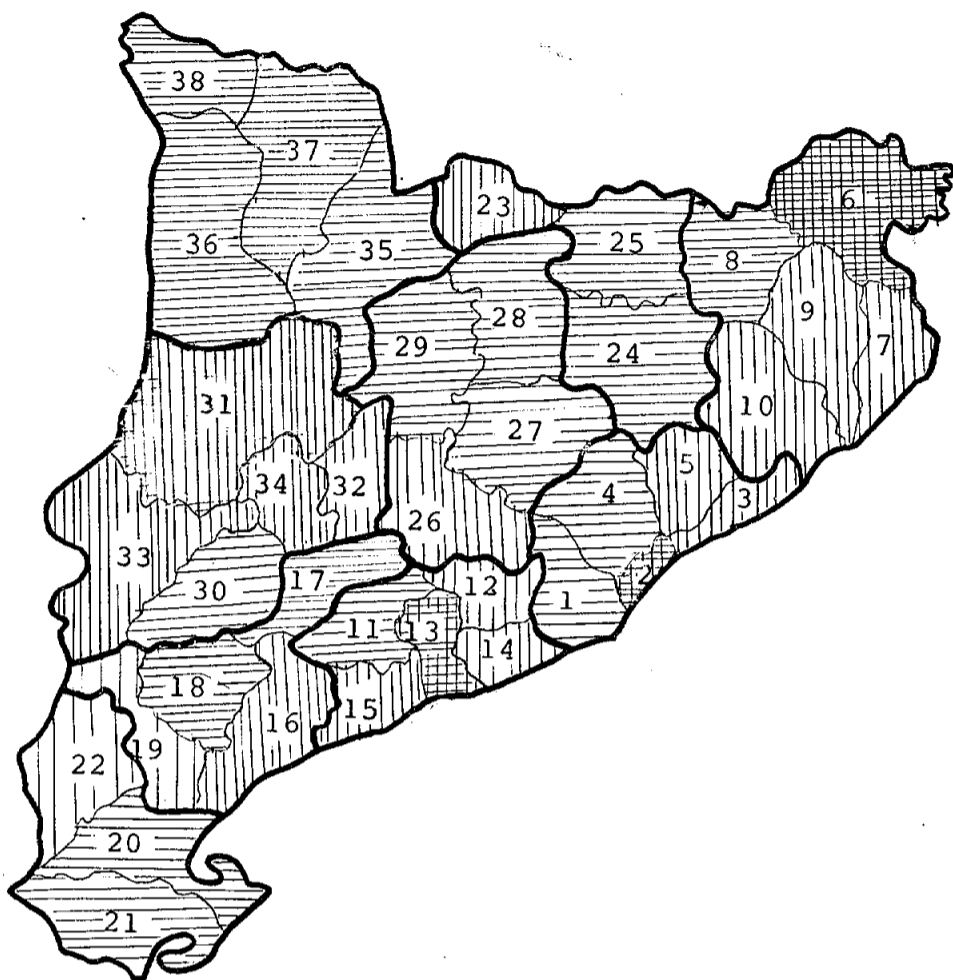

1. Baix Llobregat	15. Tarragonès	28. Berguedà
2. Barcelonès	16. Baix Camp	29. Solsonès
3. Maresme	17. Conca de Barberà	30. Garrigues
4. Vallès Occidental	18. Priorat	31. Noguera
5. Vallès Oriental	19. Ribera	32. Segarra
6. Alt Empordà	20. Baix Ebre	33. Segrià
7. Baix Empordà	21. Montsià	34. Urgell
8. Garrotxa	22. Terra Alta	35. Alt Urgell
9. Gironès	23. Cerdanya	36. Pallars Jussà
10. Selva	24. Osona	37. Pallars Sobirà
11. Alt Camp	25. Ripollès	38. Vall d'Aran
12. Alt Penedès	26. Anoia	
13. Baix Penedès	27. Bages	
14. Garraf		

Mapa nº 2

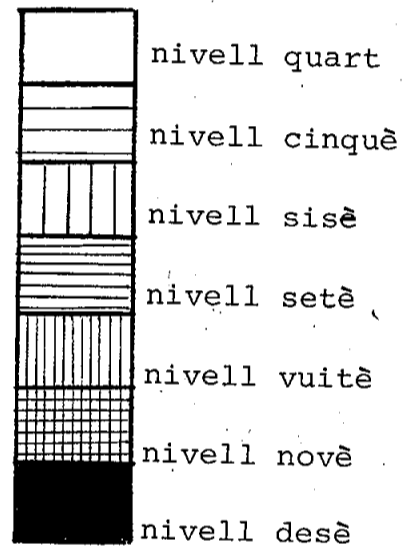
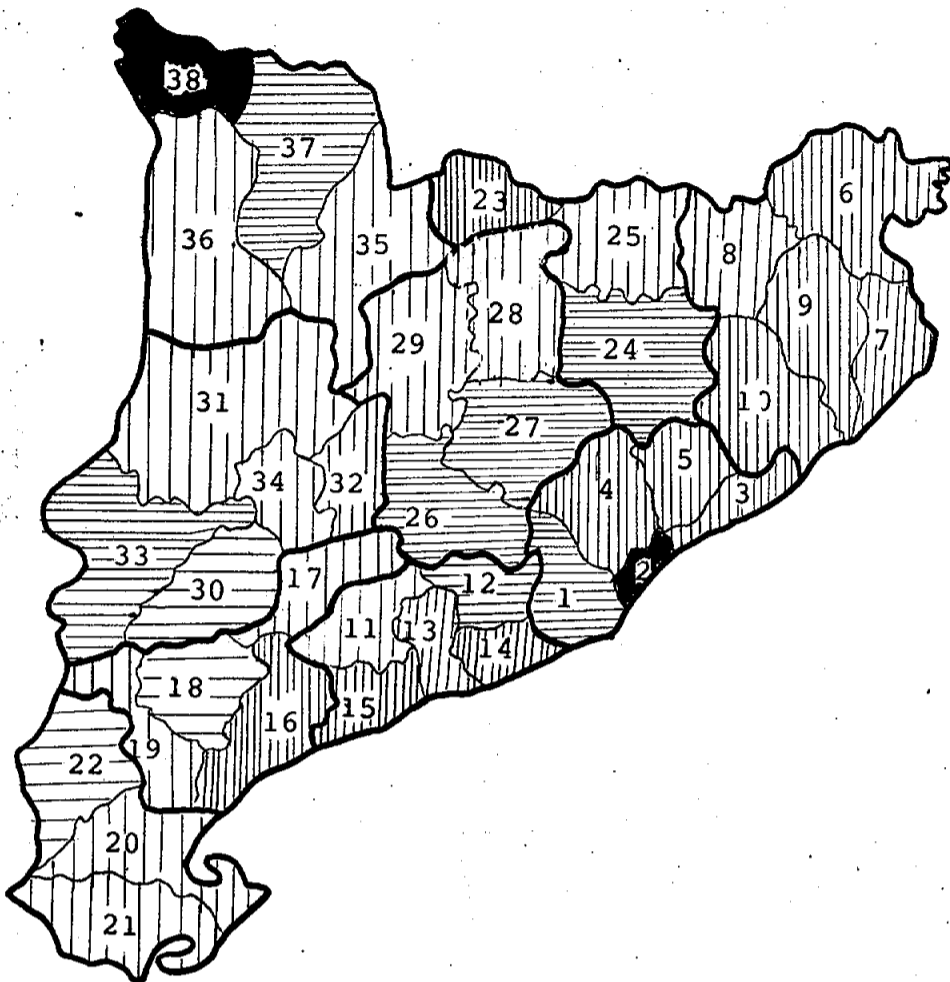
DISTRIBUCIÓ COMARCAL DE LA RENDA PRODUDA PER CÀPITA L'ANY 1970

1. Baix Llobregat	15. Tarragonès	28. Berguedà
2. Barcelonès	16. Baix Camp	29. Solsonès
3. Maresme	17. Conca de Barberà	30. Garrigues
4. Vallès Occidental	18. Priorat	31. Noguera
5. Vallès Oriental	19. Ribera	32. Segarra
6. Alt Empordà	20. Baix Ebre	33. Segrià
7. Baix Empordà	21. Montsià	34. Urgell
8. Garrotxa	22. Terra Alta	35. Alt Urgell
9. Gironès	23. Cerdanya	36. Pallars Jussà
10. Selva	24. Osona	37. Pallars Sobirà
11. Alt Camp	25. Ripollès	38. Vall d'Aran
12. Alt Penedès	26. Anoia	
13. Baix Penedès	27. Bages	
14. Garraf		

Mapa n. 3

DISTRIBUCIÓ COMARCAL DE LA RENDA PRODUÏDA PER CÀPITA L'ANY 1975

1. Baix Llobregat	15. Tarragonès	28. Berguedà
2. Barcelonès	16. Baix Camp	29. Solsonès
3. Maresme	17. Conca de Barberà	30. Garrigues
4. Vallès Occidental	18. Priorat	31. Noguera
5. Vallès Oriental	19. Ribera	32. Segarra
6. Alt Empordà	20. Baix Ebre	33. Segrià
7. Baix Empordà	21. Montsià	34. Urgell
8. Garrotxa	22. Terra Alta	35. Alt Urgell
9. Gironès	23. Cerdanya	36. Pallars Jussà
10. Selva	24. Osona	37. Pallars Sobirà
11. Alt Camp	25. Ripollès	38. Vall d'Aran
12. Alt Penedès	26. Anoia	
13. Baix Penedès	27. Bages	
14. Garraf		

Per altra part, si s'observa el mapa n. 1 es pot constatar que la majoria de les comarques catalanes que produeixen una renda per càpita inferior el nivell setè, pertanyen a les províncies de Lleida i Tarragona, i són les menys afortunades; el Priorat, la Ribera, Terra Alta i les Garrigues.

3.2. L'any 1970

Examinant el mapa nº 2, que correspon a la distribució comarcal de la renda produïda per càpita l'any 1970, es pot deduir una tendència generalitzada de situar-se la majoria de les demarcacions comarcals en uns mateixos nivells: el setè i el vuitè. Les comarques que han assolit aquesta última posició són la Cerdanya, les de la vessant mediterrània i les que travessen la carretera Nacional 2 en direcció a Lleida.

Dins d'aquesta uniformitat, sobresurten en primer lloc l'Alt Empordà, el Barcelonès i el Baix Penedès, que aconseguen les rendes individuals més altes del Principat i, en segon lloc, la Ribera i Terra Alta que queden endarrerides respecte a tota la resta de les comarques.

3.3. L'any 1975

Observi's el mapa n. 3. La distribució comarcal de RPC de 1975 ha variat respecte de 1970. Però, abans de veure l'evolució que ha tingut lloc, cal fer una instantània d'aquest últim any.

Vegi's, doncs, com destaquen el Barcelonès i la Vall d'Aran, situades ambdues en el nivell màxim de RPC. En canvi, no trobem cap comarca que pertanyi al nivell immediatament inferior. La majoria de les comarques del litoral, els dos Vallès i la Cerdanya, ^{també} presenten una situació força avantatjada respecte a la resta, ja que tenen una RPC equiparable al vuitè nivell de l'escala. En el nivell setè hi trobem totes aquelles comarques que circumden l'Àrea Metropolitana de Barcelona (Osona, Anoia, Bages, ^{Alt Penedès}). També pertanyen a aquest grup el Segrià, el Baix Llobregat i el Pallars Sobirà.

Com es pot comprovar, encara a l'any 1975 no han desaparegut les comarques

que tenen una mitjana ponderada de renda inferior al setè nivell. Aquestes contrades se situen a l'interior i a la part més occidental de Catalunya, essent el Priorat, la Terra Alta i les Garrigues que presenten un retard més acusat.

3.4. Evolució observada entre 1965, 1970 i 1975

De la lectura del primer i segon apartat es dedueix que, en general, durant el quinquenni 1965-1970, hi ha hagut un procés d'homogenització en la distribució comarcal de la RPC. Aquest procés s'ha dut a terme, per una banda, gràcies a una estabilització de moltes de les comarques més afortunades i, per altra banda, per una creixuda de la RPC en totes les restants. El Vallès Occidental és l'única demarcació que experimenta un retrocés respecte a la riquesa, ja que haix del nivell vuitè al nivell setè.

Quan s'afirma que la riquesa comarcal (o municipal) ha baixat respecte l'any anterior, es vol dir que aquesta ha disminuït en termes relatius, però no absoluts. El lector ja sap que en aquest treball la RPC no ve expressada en pessetes ⁿcorretes de cada any. Si fos així, la riquesa individual de cada municipi i les mitjanes comarcals de 1970 serien superiors - i de fet ho són - a les de 1965. Les dades que s'utilitzen han sigut adaptades a una escala d'ordre -s'han relativitzat- per tal de poder-les analitzar i comparar. Així, doncs, dir que la renda per càpita d'una comunitat ha baixat vol dir que ho ha fet respecte a les altres demarcacions a les quals es compara, però no pel que fa al volum/de la seva riquesa individual.

Examinarem ara l'evolució que ha fet la RPC en el primer quinquenni dels anys setanta. En primer lloc, destaca la posició que ha assolit la Vall d'Aran, partint del setè nivell. També es constata un retrocés per part de moltes comarques que passen a ocupar nivells inferiors de RPC. Són exemple, l'Alt Empordà, el Baix Penedès, la Garrotxa, el Segrià, el Montsià,...I la resta o bé s'han quedat estancades (Osona, Gironès,...) o bé pugen un nivell (aquest és el cas del Vallès Occidental i el Pallars Sobirà).

Aquest cop, tenim davant nostre una distribució comarcal de la RPC molt desigual que no manifesta cap signe de progrés, ans al contrari. Una anàlisi més aprofundida dels municipis que componen les comarques potser ajudarà a aclarir el perquè d'aquesta evolució a primera vista tan desconcertant.

4.- SÍNTESI PER COMARQUES

En aquest capítol es tracta de fer una síntesi dels trets més importants que presenta l'estructura i l'evolució recent de cada comarca catalana respecte a la RPC. Com es podrà constatar, també es comenta l'aspecte demogràfic de cada una de les demarcacions comarcals, per la raó que existeix una forta relació - inversament proporcional - entre la població i les mitjanes de renda per càpita. Cal assenyalar també que a partir de les dades que es disposen de RPC no es pot discernir de forma clara i concisa en quina proporció participen els diferents sectors econòmics a la formació de cada una de les mitjanes comarcals de riquesa per individu; és per això que en cap cas - excepte en alguns molt concrets - no s'ha fet referència a l'origen de la renda de les demarcacions.

A continuació i abans d'entrar en matèria transcrivim les dades corresponents a la població de fet i la RPC a les comarques de Catalunya als anys 1960/65, 1970 i 1975. D'aquesta manera el lector podrà consultar-les fàcilment quan ho necessiti.

Taula nº 1

Població de fet i renda produïda per càpita a les comarques de Catalunya als anys 1960/65, 1970 i 1975.

	Població(en milers)			Nivells de RPC			Ordenació dins el Principat per als tres anys estudiats.		
	1960	1970	1975	1965	1970	1975			
Baix Llobregat	155.4	351.3	462.6	7	7	7	20	27	16
Barcelonès	1840.1	2319.9	2459.9	8	9	10	1	1	1
Maresme	125.7	190.9	230.8	8	8	8	4	8	3
Vallès Occidental	274.4	458.9	553.2	8	7	8	5	19	11
Vallès Oriental	86.8	143.1	185.1	8	8	8	12	13	6
Alt Empordà	63.7	72.1	77.9	7	9	8	14	2	12
Garrotxa	41.1	44.2	44.2	7	7	6	28	22	26
Baix Empordà	58.8	71.2	76.9	8	8	8	7	4	7
Gironès	93.2	115.4	126.8	8	8	8	3	7	14
Selva	54.6	71.1	76.1	7	8	8	13	6	13

Alt Camp	27.7	29.9	31.1	7	7	6	18	33	25
Alt Penedès	45.6	54.7	59.4	7	8	7	22	12	20
Baix Penedès	16.3	21.4	26.8	8	9	8	8	3	8
Garraf	41.6	56.2	64.1	8	8	8	10	15	9
Tarragonès	65.5	106.1	137.0	8	8	8	6	5	4
Baix Camp	68.7	92.7	107.8	8	8	8	11	10	10
Conca de Barberà	20.1	18.8	18.2	6	7	6	29	29	33
Priorat	14.4	12.2	11.1	4	7	5	38	35	38
Ribera d'Ebre	27.6	24.8	24.7	5	6	6	36	37	30
Baix Ebre	62.4	65.3	65.5	7	7	6	25	26	32
Montsià	43.5	45.9	48.5	5	7	6	34	23	24
Terra Alta	16.1	14.8	13.8	4	6	5	37	38	37
Cerdanya	11.8	12.5	12.5	8	8	8	2	14	5
Osona	84.6	98.7	103.7	7	7	7	23	24	21
Ripollès	34.5	33.7	32.8	7	7	6	24	31	23
Anoia	48.9	66.2	72.8	7	8	7	15	18	18
Bages	127.7	137.3	147.7	7	7	7	19	21	17
Berguedà	48.0	45.8	44.0	6	7	6	33	34	27
Solsonès	12.1	10.9	11.2	7	7	6	21	20	34
Garrigues	26.6	24.4	23.1	5	7	5	35	30	36
Noguera	48.3	48.0	45.6	6	8	6	31	17	31
Segarra	19.3	17.7	17.5	7	8	6	26	16	35
Segrià	124.4	152.7	163.9	8	8	7	9	9	15
Urgell	36.9	37.4	35.0	7	8	6	16	11	28
Alt Urgell	20.8	18.8	19.2	7	7	6	27	25	22
Pallars Jussà	26.4	21.7	19.0	7	7	6	17	28	29
Pallars Sobirà	10.3	7.7	6.0	6	7	7	32	36	19
Vall d'Aran	6.5	5.1	5.5	6	7	10	30	32	2

Baix Llobregat

Entre 1965 i 1970, el Baix Llobregat descendeix del lloc 20 al 27 en l'ordenació general de les comarques segons la RPC (6). D'entrada, pot sorprendre el fet que una de les comarques amb més inversions i més industrialitzada de Catalunya tingui una posició tan baixa entre les demarcacions comarcals del Principat. Si s'observa la taula n. 3 es pot veure com, només en la dècada dels seixanta, el Baix Llobregat augmenta més del doble la seva població, la qual cosa incideix d'una forma directa en la riquesa per càpita, obstaculitzant el seu creixement. El 1975, aquesta comarca es remunta en quant a la RPC. Aquest any aconseguix la posició 16 dins la classificació. L'explicació d'aquest fet rau potser en què el corrent migratori de que era objecte ha disminuït sensiblement.

La distribució dels municipis del Baix Llobregat en l'escala de RPC s'estén dels nivells 6 al 10, amb preponderància del nivell 7 -per els tres anys estudiats-. Aquesta disposició de les poblacions en les posicions més altes indica una coexistència de l'activitat industrial i de serveis i la desaparició quasi total de l'agricultura.

La captació de gran quantitat de gent immigrada/entre 1960 i 1970 no solament ha afectat la situació de tot el conjunt de la comarca, sinó també cada un dels municipis en particular. Pel que fa a aquests últims, la seva RPC varia d'acord amb la quantitat de nous habitants que s'han establert en el seu hàbitat. Així, doncs, en general els nuclis urbans, en els quals la xifra de nous habitants és menys abundant, experimenten unes crescudes de tres i més graus en els nivells de renda; aquest és el cas d'un bon seguit de poblacions: Collbató, St. Climent de Llobregat, St. Esteve Sesrovires, Sta Coloma de Cervelló i Torrelles de Llobregat. En canvi, en tots aquells municipis, en els quals es registra un increment exuberant de població, les fluctuacions de les seves RPC són molt petites o inexistentes; aquesta és la situació de St. Feliu de Guíxols, el Prat de Llobregat, St. Joan Despí,...

Respecte a St. Feliu de Guíxols, cal assenyalar que el seu comportament és molt diferent al d'altres centres comarcals, ja que presenta una molt escassa polarització de la indústria o serveis, potser a causa del desenvolupament dels restants municipis de la comarca i també a la proximitat de la ciutat de Barcelona. Quant

---

7) Veure pp. 11

a 1975 les dues variacions més remarcables són Abrera, que augmenta en tres graus la seva RPC, i St. Esteve Sesrovires que passa del nivell 10 al 7 tot i mantenint la mateixa població.

Barcelonès

En l'estimació de 1965, el Barcelonès era el capdavanter de totes les comarques catalanes, ja que ocupava la primera posició en la classificació general; l'any 1970 continua en el mateix punt ordinal, però si es compara aquesta demarcació amb altres comarques es veu com el ritme de desenvolupament s'ha retingut una mica: el creixement demogràfic no passa del 26% i només tres dels set municipis que té augmenten la seva RPC. Aquests municipis són: Barcelona, que puja del nivell 9 al 10 i l'Hospitalet de Llobregat i Sta. Coloma de Gramanet, que eren les dues úniques poblacions de la comarca que estaven situades en les posicions 6 i 5, respectivament.

Quant a la resta de nuclis urbans tenim que, mentre Badalona es manté al nivell 7 de RPC, Esplugues de Llobregat, St. Adrià del Besòs i St. Just Desvern descendeixen un punt en l'escala de riquesa per individu (del 8 al 7).

"La conjugació dels signes comarcals i els municipals de Barcelona - segons J. Soler i Riber (7) -(en concordança amb els de les comarques veïnes, receptores de la desconcentració industrial de Barcelona) fan preveure que continuarà l'evacuació de les indústries, accelerada pel preu del terreny urbà, pràcticament exhaurit, que s'accentuarà la concentració de serveis i que, potser amb procés més lent, es produirà una dispersió relativa de l'hàbitat residencial, després de l'obertura dels túnels del Tibidabo".

L'any 1975 el Barcelonès segueix mantenint la mateixa tònica que els anys anteriors: demogràficament creix poc (6%) i continua en la primera posició de la classificació comarcal de RPC. Les rendes municipals tampoc no experimenten grans canvis, excepte la de St. Just Desvern (+2 nivells). Cal dir, però, que aquest municipi té un creixement poblacional petit (5%), la qual cosa incideix positivament en la seva RPC.

---

7) J. Soler i Riber. Nivells de riquesa comarcal, als Països Catalans (p. 83)

Maresme

En l'estudi dels "Nivells de riquesa comarcal, als Països Catalans" (8) J. Soler apunta que "el Maresme no era la més rica, globalment, però sí que era la comarca amb uns indicadors amb signe més equilibrat, possiblement com a resultat de síntesi d'unes activitats agrícoles especialitzades, i fins d'exportació...amb una indústria transformadora prou extensa i ...amb una bona capa de serveis residencials d'estiu i ...decididament turístics".

Aquesta situació d'equilibri s'ha vist afectada entre 1965 /^{i 1970} per un increment del 52% del cens poblacional, la qual cosa, en l'ordenació de les comarques, ocasiona un descens del lloc 4 al 8; això demostra que aquesta comarca riberenca no ha pogut assimilar encara, en factors de riquesa per càpita, aquest fort creixement demogràfic; però aquest esdeveniment no fa perillar en demesia la seva situació privilegiada entre les comarques catalanes.

L'estratificació dels municipis del Maresme segons les seves mitjanes de RPC és molt semblant a la de les restants demarcacions d'aquesta zona, ja que oscil·la entre els nivells 6 i 10 i el centre de gravetat radica en el nivell 8. També cal dir que en les màximes posicions hi concorren tots aquells municipis, l'economia dels quals és totalment depenent dels turistes i estiuers; aquestes localitats són: Cabrils, Caldetes, Calella i Sta. Susanna, Masnou, Llavaneres,...

En fer la instantània de 1970, Mataró continua al nivell 8 de renda individual, on ja era situat en l'estimació anterior i registra més d'un 75% d'increment demogràfic. Mongat, Premià de Dalt, Premià de Mar i Tiana retrocedeixen un i dos graus i, en canvi, Arenys de Munt, St. Cebrià de Vallalta i Sta. Susanna són les úniques poblacions del Maresme que incrementen en tres i quatre posicions la seva RPC.

Cinc anys més tard, el centre comarcal retrocedeix un nivell de RPC i augmenta en un 25% la seva població. La resta dels municipis no presenten gaires canvis

---

9) J. Soler i Riber. Nivells de riquesa comarcal, als Països Catalans (p. 180).

en la seva riquesa per individu; són excepció, però, Vilassar de Dalt i St. Vicenç de Montal que l'augmenten en dos graus cadascú, al mateix temps que incrementen molt poc la seva població (2% i 11% respectivament).

Vallès Occidental

Es sabut de tots que el Vallès Occidental és una de les comarques més industrialitzades del Principat i també de tot l'Estat Espanyol. Tanmateix, la seva mitjana de RPC no reflecteix d'una forma clara i total el seu potencial econòmic.

L'explicació d'aquest darrer fenomen radica en el fet que en aquesta comarca ha tingut lloc un acolliment desmesurat de població (aproximadament un 67%), el qual incideix directament en les xifres de renda per càpita. Així, doncs, el valor de la mitjana de riquesa individual d'aquesta comarca, durant el quinquenni 1965-1970, pràcticament no s'incrementa i, en conseqüència, el Vallès Occidental es veu obligat a abandonar la seva anterior posició (5) per a ocupar la 19 de la classificació general de les comarques.

Com ja és comú a totes les comarques d'aquesta zona, la disposició dels municipis en l'escala de RPC es constitueix en les posicions més elevades, apinyant-se la majoria dels seus centres urbans als nivells 7 i 8. Aquest fet és un altre indicador que l'economia del Vallès Occidental és basada fonamentalment en l'activitat industrial.

Donat també el fort creixement demogràfic, el qual ha tingut lloc a gairebé tots els municipis, les rendes municipals no varien excessivament durant el període examinat. Les úniques poblacions que experimenten algun canvi són Barberà del Vallès, que descendeix del nivell 9 al 7, i Gallifa que augmenta en tres nivells la seva RPC.

En conclusió, la situació del Vallès Occidental ^{entre 1965 i 1970} quant a RPC i a l'aspecte demogràfic és molt similar a la del Baix Llobregat. Aquesta semblança segueix mantenint-se cinc anys després. El Vallès Occidental supera de molt la seva anterior posició relativa ja que passa a ocupar el lloc 11. Aquest fet coincideix amb un creixement més pausat de la població (20.5%). Sembla ésser, doncs, que la seva productivitat econòmica i el corrent migratori de que és objecte comencen a trobar un punt d'equilibri.

Els municipis d'aquesta comarca, tot i que la gran majoria augmenten els seus censos, aconsegueixen millorar les seves RPC. Els que experimenten un increment més gran són: Polinyà, Rellinars, Vacarisses i Viladecavalls.

Vallès Oriental

Demogràficament, el Vallès Oriental encara ha crescut més que la comarca anterior (aproximadament un 69%); tanmateix, la seva posició relativa en la classificació general no ha descendit de forma tan brusca (del lloc 12 al 13), gràcies al fet que moltes indústries, que eren situades anteriorment a Barcelona, s'estableixen en aquesta contrada.

La distribució dels seus municipis en l'escala de riquesa individual té una forma més allargada que la de les comarques anteriors, ja que s'estén del nivell 4 al 10 (1970) i el centre de gravetat radica en els nivells 7 i 8.

Quant a riquesa individual, les poblacions/^{que} presenten variacions més acusades, durant el quinquenni 1965-1970, són la Llagosta i St. Pere de Vilamajor; per altra banda, també cal assenyalar que Montornès del Vallès descendeix dos nivells en l'escala de RPC a causa d'un fort creixement demogràfic. Finalment, en l'estimació de l'any 1970 destaquen per tenir les rendes més elevades de la comarca les poblacions següents: l'Ametlla del Vallès, Cardedeu, Granollers, Montmeló i Tagamanent.

L'any 1975 es presenta de forma quelcom diferent. La manera en que es col·loquen els municipis dins de l'escala de RPC ja no és la mateixa. Ara la majoria d'aquests nuclis es troben classificats en les categories 7, 8 i 9. Per tant la situació global ha millorat sensiblement.

Són moltes les localitats que durant aquest últim període presenten variacions força acusades en quant a la seva RPC. Unes l'augmenten (dos o tres nivells) sense modificar gaire el seu cens. D'altres la veuen disminuir i en aquestes tampoc no s'altera gaire el nombre d'habitants (excepte a Montmeló). L'Ametlla del Vallès i St. Quirze de Safaja assoleixen aquest any el nivell màxim de RPC.

Alt Empordà

L'Alt Empordà és la comarca catalana amb més municipis, la major part dels quals no arriben a tenir un miler d'habitants. En aquests últims anys, aquests petits nuclis o experimenten una disminució de la seva població o segueixen conservant el mateix nombre d'habitants que tenien l'any 1960. Tanmateix, a nivell comarcal hi ha un procés de concentració demogràfica, sobretot en el centre comarcal i en els municipis de la costa. Aquesta polarització absorbeix tan|la població sobrant de la resta de la comarca com gent forastera, la qual cosa origina un augment en el cens comarcal.

Tot i tenint una activitat industrial molt reduïda, l'Alt Empordà, entre 1965 i 1970 fa una arrencada espectacular: del lloc 14 en la classificació de les comarques segons les seves RPC se situa en un privilegiat segon lloc. El motiu pel qual aconseguix una riquesa per càpita molt superior a totes les comarques del Principat -menys el Barcelonès- és gràcies a un predomini absolut del sector terciari i concretament del turisme.

Per municipis, compareixen al nivell màxim: Figueres, Cadaqués, Castelló d'Empúries i l'Escala. Figueres, el centre comarcal, aconseguix aquesta màxima puntuació l'any 1970, tot encaixant un creixement demogràfic del 26%. La ja esmentada localitat de Castelló d'Empúries i St. Climent Sescebes ascendeixen cinc nivells de l'escala de riquesa per càpita, al mateix temps que augmenten lleugerament el seu nombre d'habitants. També hi ha a la comarca de l'Alt Empordà, alguns pobles (Boadella d'Empordà, Cistella, Garriguella, St. Llorenç de la Muga, la Vajol i altres...) que, de forma totalment aparent, puguen tres i quatre nivells de RPC, però és pel conegut reajust derivat de ^{una} pèrdua quantiosa de població.

Cinc anys més tard l'Alt Empordà torna a incrementar fortament la seva riquesa, però aquest cop no aconseguix conservar la seva posició privilegiada i és desplaçat al lloc 12 de la classificació comarcal. També s'observen un cert declivi en l'ordenació dels seus pobles en l'escala de RPC i forces alteracions (positives i negatives) en les rendes municipals, sense ésser aquestes últimes acompanyades de canvis demogràfics. Les úniques localitats que destaquen l'any 1975 són Cadaqués, Castelló d'Empúries, l'Escala i Roses, totes elles eminentment turístiques.

Baix Empordà

Els progressos del Baix Empordà són menys espectaculars que els de l'Alt Empordà, però no per això deixen d'ésser molt satisfactoris. Demogràficament es pot dir que té una evolució molt semblant a la de la comarca anterior, és a dir, un creixement total de població força desequilibrat a favor de les poblacions d'arran de mar. I, pel que fa a la seva mitjana de riquesa individual, aquesta demarcació comarcal es manté dins del grup de comarques amb rendes més altes.

Respecte a les rendes municipals, el Baix Empordà cobreix tota la gamma, del 1 al 10, la qual cosa indica que és una contrada amb forts serveis turístics al litoral, però que encara conserva restes d'una economia fonamentada en l'agricultura; no obstant això l'any 1970 s'aprecia com comencen a desaparèixer aquelles rendes per càpita més baixes, cosa que comporta un millorament de la situació d'aquells pobles més endarrerits, encara que només sigui d'una forma aparent.

El centre comarcal, la Bisbal de l'Empordà, puja del nivell 7 al 8 i registra un augment de població del 2% aproximadament. Begur, Castell d'Aro, Palafrugell, Palamós, Pals, St. Feliu de Guíxols, Sta. Cristina d'Aro, Torroella de Montgrí i Verges, totes elles poblacions de la costa menys la darrera, assolixen els nivells més elevats de l'escala de RPC. En últim terme, cal assenyalar que la gran majoria dels municipis d'aquesta comarca no sofreixen grans alteracions en la seva riquesa; són excepció: Vall-llòbrega i Vulpellac que, tot i mantenint el seu nombre d'habitants, aconseguen escalar tres i sis nivells de RPC, respectivament.

Tot el que s'ha dit fins ara d'aquesta comarca fa referència a 1965 i 1970. Cinc anys més tard, el Baix Empordà presenta un creixement demogràfic molt pausat, accentuant, però, els desequilibris poblacionals ja existents. La forma en què es reparteix la població d'aquesta comarca pel seu territori coincideix plenament amb la manera ^{com} que es distribueixen les diferents RPC municipals. Allà on existeix una concentració d'individus es donen rendes per càpita més elevades (Begur, Castell D'Aro, Calonge, Palafrugell,...). S'observa el fenomen contrari en aquells nuclis que tenen pocs veïns, els quals més aviat tendeixen a disminuir la seva RPC. Per últim cal fer menció a Mont-ras, Vullpellaç i Regencós, que baixen quatre i tres nivells.

Garrotxa

La Garrotxa es caracteritza per una distribució molt polaritzada de la població; a part d'Olot, que té més de 21.000 habitants, només hi ha dos municipis que superin els 2.000: les Planes d'Hostoles i St. Joan les Fonts (1970).

Pel que fa a la mitjana de riquesa per càpita, aquesta comarca presenta xifres bastant favorables: l'estimació de l'any 1970 demostra com durant els últims cinc anys la Garrotxa quasi dobra la seva RPC, la qual cosa ocasiona un ascens en la classificació general de les comarques (del lloc 28 salta al 22).

Respecte a les rendes municipals, la disposició dels municipis en l'escala de RPC ha variat en aquests darrers anys. Primerament, eren situats entre els nivells 1 i 8 i d'una forma molt equilibrada; en canvi, l'any 1970 gairebé tots els pobles s'agrupen en els nivells 6,7 i 8. Aquestes distribucions de les localitats, segons la RPC, tindrien valor si la població d'aquesta circumscripció comarcal estigués repartida d'una forma més o menys harmoniosa; però, com ja s'ha dit anteriorment, només a Olot es concentra la meitat de la població comarcal, la qual cosa fa que aquest centre municipal pesi molt més en el moment de calcular la RPC del conjunt de la comarca, que no pas tota la resta dels municipis.

Besalú i St. Joan les Fonts, dos nuclis molt importants, conserven els mateixos nivells de RPC de 1965, però incrementen el seu nombre d'habitants. I només cal afegir que Beuda i St. Ferriol són els únics pobles de la Garrotxa que exterioritzen una creixuda important en la seva riquesa per individu, però a canvi de pèrdues poblacionals.

En termes absoluts, l'any 1975 dobra la seva mitjana de RPC. Ara bé si es compara aquesta amb totes les altres veiem com ha perdut una mica en pes relatiu (de la posició 22 passa a la 26). Aquesta caiguda en la classificació general no ha estat provocada per un creixement demogràfic exuberant, sinò que és conseqüència del descens de riquesa individual que ha tingut lloc quasi en la totalitat dels seus municipis (excepte Sales de Llierca i Vall d'En Bas que augmenten en tres nivells).

Gironès

L'assimilació d'un creixement del 24% en la població és prou motiu perquè

el Gironès es vegi desplaçat unes posicions més avall de la que tenia l'any 1965 en la classificació general de les comarques (del lloc 3 passa a ocupar el lloc 7).

L'any 1965 els municipis d'aquesta demarcació s'ordenen entre els nivells 1 i 9 de l'escala de RPC, amb predomini de les localitats que es troben en els nivells quart i cinquè. L'any 1970, la longitud de la distribució anterior no varia de forma excessiva, però aquesta vegada destaquen els nivells 6 i 7.

Entre 1965 i 1970, a Girona la població creix el doble i la RPC perdura en el nivell 9. L'augment poblacional que experimenta la localitat de Salt, en la desena examinada, ocasiona un descens en la seva riquesa per individu (del nivell 9 baixa al 7). En canvi, el fet que el cens de St. Gregori registri 2.700 habitants més, no resulta ser un impediment perquè aquesta localitat augmenti la seva RPC en un punt. La resta dels principals centres rodals de la comarca (Banyoles, Caçà de la Selva i Llagostera) i Flaçà se situen en el nivell vuitè de la riquesa per càpita, sense que, durant aquests cinc anys, hagin experimentat grans fluctuacions. També hi ha tres municipis (Cornellà de Terri, Llambilles i Viladasens) que aparenten ascendir diversos graus de RPC, però sempre en detriment del seu nombre d'habitants.

En la segona etapa que s'estudia, el Gironès continua creixent demogràficament, però baixa set llocs en l'ordenació de les comarques segons les seves RPC. Aquest descens és provocat per les mateixes rendes municipals que no aconsegueixen millorar d'una forma palpable. Només Aiguaviva del Gironès, St. Andreu de Salou i Vilademuls augmenten 2,3 i 4 nivells la seva RPC, però a canvi de disminuir el seu nombre d'habitants.

Selva

Els serveis turístics localitzats en el seu litoral i "un setè lloc que ocupa en una ordenació de les inversions industrials modernes" (10) fan que la comarca de la Selva mostri veritables signes de prosperitat. Aquesta situació puixant es reflecteix tant en la RPC com en la seva població, ja que aquesta comarca durant el darrer lustre dels anys seixanta aconsegueix ascendir set posicions en la classificació de les comarques (del lloc 13 al 6), tot i que té un creixement demogràfic del 30.5% - el més fort de les comarques gironines -.

---

10) J. Soler i Riber. Nivells de riquesa comarcal, als Països Catalans (p. 168)

La disposició dels municipis /en l'escala de RPC adquireix una forma molt afuada, ja que apareixen municipis a tots els nivells i pel que fa al període 1965-1970 es conserva gairebé intacta.

Les tres localitats amb rendes més elevades de la Selva són Lloret de Mar, Riudarenes i Tossa; la segona d'aquestes poblacions assoleix el nivell 10 l'any 1970, provinent del nivell 6. Blanes i Sta. Coloma de Farners continuen tenint els mateixos nivells de 1965 (8 i 7, respectivament) i Fogars de Tordera, Riells del Montseny i St. Miquel de Cladells experimenten un salt de diversos llocs en l'escala de rendes a causa de les minves de població que han sofert.

Tot això pel que fa al període 1960/65 - 1970. Cinc anys després aquesta de marcació acusadament turística sembla com si s'adormís una mica. Aquest cop ja no es pot parlar de l'existència d'una gran expansió demogràfica, ni tampoc de l'obtenció d'una cota molt més alta de desenvolupament econòmic. L'any 1975, la Selva posa en evidència altra vegada la relació existent entre les variacions poblacionals i la riquesa per càpita. Són molts els municipis que milloren aquesta última (Brunyola, Maçanes, St. Feliu de Buixalleu,...) com a conseqüència d'una disminució en el seu cens. També es dona el cas contrari, però aquell és molt més estès.

Alt Camp

El millorament de la riquesa de la comarca de l'Alt Camp que ha tingut lloc entre 1965 i 1970, desgraciadament no ha estat suficient per a mantenir a aquesta contrada almenys en el lloc 18 de la classificació general. Així, doncs, l'Alt Camp s'ha vist desplaçat uns quants llocs més avall per altres demarcacions comarcals amb més empenta.

La població comarcal inicia en la dècada del seixanta un capgirament: d'estar immersos tots els pobles d'aquesta circumscripció comarcal en un procés de despo-
blament, entre 1960 i 1970 tres poblacions -Alcover, Valls^{i la Riba}- han modificat el seu signe negatiu per augmentar els seus habitants, fenomen que suposa per al conjunt de la comarca un increment aproximat del 8% de la seva població.

L'any 1970, els municipis de l'Alt Camp es configuren entre els nivells 4 i 9 de RPC, destacant els nivells 6 i 7. Quant a Valls, el centre comarcal, el fet d'acceptar un increment poblacional copios (del 27%) ha incidit de forma negativa en la seva renda, fent-la disminuir un grau. Els municipis d'Aiguamúrcia, el Milà, Nulles, Pont d'Armentera, Rodonyà i el Rourell són els típics pobles que veuen créixer la seva riquesa, a canvi d'aminorar el seu veïnat.

Entre 1970 i 1975 l'Alt Camp segueix augmentant la població gràcies només a tres municipis (Valls, el Milà i Vilabella). La seva RPC continua essent de les més baixes (25) en la classificació comarcal. Respecte a les rendes municipals cal dir que només Alió i Puigpelat ascendeixen un nivell de RPC. La resta o bé s'estabilitzen o bé rodolen a uns nivells inferiors. Cal assenyalar també que les úniques localitats que el 1975 tenen una riquesa per persona igualable al setè nivell són Alió i Valls. Totes les altres es troben per dessota.

Alt Penedès

L'any 1965, l'Alt Penedès tenia un volum de riquesa bastant discret, el qual aconsegueix augmentar d'una forma espectacular en els cinc anys següents. Gràcies a aquest ràpid expandiment de la RPC, aquesta comarca últimament ha assolit un dels primers llocs en l'ordenació general de mitjanes comarcals de renda.

La situació de prosperitat econòmica que es respira a l'Alt Penedès, de la qual la creixuda experimentada per la RPC n'és un reflex més, ha convertit aquesta comarca en receptora de gent immigrada. Aquest creixement demogràfic té la qualitat de no localitzar-se en unes zones molt determinades, sinó que s'estén arreu; en altres paraules, dels 25 municipis que té la comarca de l'Alt Penedès, només cinc perden població.

El centre comarcal, Vilafranca del Penedès, presenta els dos indicadors bàsics -renda i població- molt favorables, ja que puja del nivell 8 al 9 i, a més a més, es comporta com un autèntic nucli d'atracció de població tant extra-comarcal com de dins de la mateixa demarcació. La caiguda fulminant de Pacs quant a la RPC - del nivell 7 baixa al 4 - és ocasionada per un increment del 40% de població. Un cas oposat a l'anterior, és el del municipi de Mediona. Altrament, St. Llorenç d'Hortons i St. Sadurní d'Anoia exterioritzen signes d'enriquiment, ja que el primer aconsegueix remuntar la seva RPC del nivell 4 al 8 sense sacrificar el seu cens i St. Sadurní d'Anoia es manté al nivell 8, al mateix temps que acull dins del seu hàbitat una gran quantitat de població.

Durant el primer quinquenni dels setanta, en l'Alt Penedès ja no es dibuixa una situació tant clara de prosperitat. Les xifres que manegem ens diuen que la uniformitat que presentava el seu creixement demogràfic s'ha convertit en un desenvolupament gairebé puntual, ja que només es dona en unes quantes localitats (Gelida,

St. Llorenç d'Hortons, St. Sadurní, Vilafranca,...). També el lloc que ocupava abans la seva riquesa comarcal enmig de les altres comarques li ha estat confiscat i actualment l'Alt Penedès el trobem en el lloc 20 de la classificació general. No és d'estranyar aquest fet, ja que sols tres dels seus pobles amplien de forma palpable la seva RPC (Pacs, Sta. Fe i Sta. Margarita i els Monjos).

Baix Penedès

L'arrelament del turisme durant l'últim lustre dels anys seixanta en el litoral del Baix Penedès ha ocasionat un fort increment en el volum de la riquesa comarcal. Aquesta crescuda exuberant de la RPC fa que aquesta comarca ascendeixi a una tercera i privilegiada posició entre les comarques catalanes, tenint com a punt de partida el lloc 8 de la classificació.

El Vendrell augmenta en un punt - del nivell 8 al 9 - la seva RPC, tot i que suporta un increment poblacional del 46% i Bellveí del Penedès segueix la mateixa evolució que el seu centre comarcal, encara que amb menys impuls. Endemés, Calafell, com moltes altres poblacions de la costa catalana, gaudeix del nivell més elevat de RPC i, pel que fa a la seva població, segueix augmentant.

Finalment, hi ha tres pobles que puguen tres i quatre llocs en l'escala de nivells de RPC: el Montmell, St. Jaume de Domenys i Sta. Oliva. D'aquests municipis, els dos primers demogràficament són recessius, mentre que el tercer participa en el creixement poblacional que experimenta el conjunt de la contrada.

Les característiques que presenta el Baix Penedès en el període 1970-1975 són les següents: Aminorament del creixement poblacional, retrocés en l'ordenació de les comarques segons la RPC (del lloc 3 rodola al 8) i els únics pobles que experimenten una puja apreciable en la seva riquesa individual són Albinyana (7) i Cunit (10).

Garraf

Garraf, durant aquests últims anys, es caracteritza per encaixar un fort increment demogràfic. Els municipis amb un creixement més intens són: Cubelles, St. Pere de Ribes, Sitges i Vilanova i la Geltrú. Aquesta nova amplitud del seu cens

comarcal no sembla deturar gaire el desenvolupament de la RPC de Garraf, ja que sempre es troba en posicions força avançades en la classificació general.

Vilanova i la Geltrú, el major centre úrba d'aquesta demarcació, es manté en el nivell 7, mentre que Sitges ^{i Cubelles} /es beneficia del seu caràcter eminentment turístic situant-se en el nivell 10. Per altra part, cal comentar que les aportacions industrialitzadores que han rebut Oleseta i St. Pere de Ribes han tingut una ressonància distinta en cada una d'aquestes localitats; la primera, puja alguns nivells en l'escala de RPC i disminueix el seu nombre d'habitants, en canvi, St. Pere de Ribes té una evolució totalment oposada a la ja esmentada Oleseta.

Tarragonès

El Tarragonès, a conseqüència d'un desenvolupament immillorable en el sector industrial i també en el turístic, avança en l'ordenació comarcal, del lloc 6 el 1965 puja al 5 l'any 1975. Pel que sembla, el creixement desmesurat de població que ha ~~tingut~~ ^{hagut} de suportar durant aquest període no ha deturat en cap moment la crescuda del volum de la seva riquesa comarcal. Quant a la qüestió demogràfica, cal afegir que els centres receptors principals d'aquesta immigració han estat la ciutat de Tarragona i Vila-seca de Solcina.

Tarragona, la capital, continua en el nivell 8 de RPC, malgrat que ha d'aguantar un fort creixement demogràfic. Vila-seca de Solcina, Roda de Berà i Torredembarra, tots tres centres turístics, demostren ser els pobles amb més empenta d'aquesta comarca, ja que gaudeixen d'un elevat nivell de riquesa i creixen demogràficament. També, en cara que una mica més tard, Altafulla, Creixell de Mar, Perafort, Renau i Vespella de Gaià aconseguen unes rendes municipals força elevades sense alterar gaire el seu nombre d'habitants (excepte Creixell). Juntament amb aquests pobles que tenen una evolució molt positiva, n'hi ha d'altres que presenten alts i baixos en la seva RPC (el Catllar, el Morell, la Nou de Gaià,...).

Baix Camp

La comarca del Baix Camp aconseguix pujar un punt entre 1965 i 1970, del lloc 11 al 10, en la posició relativa de la classificació de les comarques segons la RPC.

El Baix Camp és demogràficament molt expansiu i no solament el centre comarcal

accelera de forma extraordinària el seu creixement, sinò que també ho fan les poblacions més importants (Cambrils, Mont-roig, Riudoms, la Selva i Vandellòs).

Les localitats amb rendes més elevades són Montroig, Vandellòs, Cambrils i Reus. L'última d'aquestes aplega més de la meitat dels habitants del Baix Camp i ~~la~~ gairebé la totalitat de la indústria; ultra això produeix una part considerable de la riquesa comarcal. Tanmateix, donat que entre 1960 i 1975 el seu cens experimenta un notable increment (de 41.000 habitants passa a tenir-ne 72.300), la seva renda no aconsegueix sobrepassar el nivell 8. A Cambrils, com moltes altres poblacions de la costa, el turisme ha esdevingut un factor de captació de la població, cosa que impedia el desenvolupament de la renda individual d'aquest municipi fins 1970; després aconsegueix incrementar-la en un nivell.

Finalment, cal comentar que Prades i Vilanova d'Escornalbou remunten cadascuna quatre nivells tot conservant el seu nombre de veïns per, després, perdre una part del que havien aconseguit. Aquestes dues localitats tenen una evolució que es dona molt freqüentment en els pobles d'aquesta comarca i també en altres.

Conca de Barberà

Les rendes per càpita que produeix la Conca de Barberà no han aconseguit reaccionar dins de la classificació general de les mitjanes comarcals de RPC i han restat sempre en els últims llocs de la ordenació. I, si^a això, s'afegeix el fet que és una comarca demogràficament regressiva, hom pot considerar que el seu avenir no és gaire esperançador.

La distribució dels municipis de la Conca de Barberà en l'escala de nivells de renda per càpita no varia^{gaire} els seus límits entre 1965 i 1975, però sí la seva composició; l'any 1965 predominaven els municipis amb rendes individuals molt baixes, en canvi cinc anys més tard la majoria dels pobles es troben en els nivells 5,6 i 7, essent aquests últims l'extrem més alt de la distribució municipal d'aquesta comarca. L'any 1975 tornen a predominar els pobles amb economies febles.

Montblanc, el centre comarcal, sosté l'any 1970 el nivell 7 de RPC, on ja era situat en l'estimació anterior, i la seva població creix en poc més d'un 10%; però, cinc anys més tard disminueix en un punt la seva riquesa deturant-se també el

seu creixement demogràfic. L'Espluga de Francolí, també considerada com una de les poblacions més importants de la Conca de Barberà, segueix una evolució semblant a la del seu centre comarcal. En canvi, Sta. Coloma de Queralt també es manté en els nivells 7 i 6, però amb un descens en el nombre d'habitants.

Finalment, cal afegir que entre 1965 i 1970 un bon nombre de pobles d'aquesta comarca aparenten engrandir la seva riquesa municipal, contra devallaments més o menys notables en el seu cens. Aquest és el cas de Barberà de la Conca, Montbrió de la Marca, Sta. Perpètua de Gaià, Solivella i Vilaverd. En canvi, cinc anys més tard s'observa una estabilització o disminució en els censos municipals, però aquest cop la majoria de rendes també decauen. Són excepció Forés, Llorac, les Piles, Senan i Vallclara.

Priorat

La comarca del Priorat ha millorat sensiblement, entre 1965 i 1975, la seva mitjana de renda per càpita. Tanmateix, aquest fort increment de la seva RPC no ha tingut la ressonància merescuda, puix que el Priorat continua en un dels llocs més baixos de l'ordenació general de les comarques.

Quant a la seva població, el Priorat es caracteritza per ser una comarca amb plena recessió demogràfica; només Falset, el centre comarcal, amplia una mica el seu nombre d'habitants.

Pel que s'ha descrit ^{en} els paràgrafs anteriors, el Priorat forma part del grup de comarques rurals catalanes que exterioritzen una creixuda de la seva RPC, en part ocasionada per la pèrdua constant de població; en cap cas, cal suposar que no hi ha tingut lloc un veritable millorament de la producció.

L'any 1965, la distribució dels pobles d'aquesta demarcació segons els seus nivells de renda individual s'estén entre els nivells 1 i 6, amb un clar predomini del nivell 3. Pel que fa a 1970, l'anterior configuració ha variat obtenint una forta supremacia els nivells 5 i 6, al mateix temps que ja no existeixen municipis amb ^arenes dels nivells 1 i 2. Però, malgrat aquesta evolució positiva, la forma en què es reparteixen els municipis d'aquesta comarca no deixa de ser típica de demarcacions comarcals en les quals l'activitat productiva bàsica és l'agricultura.

L'any 1975 el Priorat torna enderrera quant a les rendes municipals. Actualment la majoria dels pobles se situen en els nivells 4 i 5 de RPC, éssent aquest últim el més elevat de la contrada.

En aquesta comarca entre 1965 i 1970 és molt comú el tipus de poble amb un índex demogràfic decreixent i una renda individual in crescendo. Poden servir d'exemples Arbolí, Bellment del Priorat, la Bisbal de Falset, Cornudella, ... L'única població que fa una evolució diferent a tota la resta és el centre comarcal, Falset, que incrementa simultàniament la seva riquesa i el seu nombre d'habitants. Aquesta tendència canvia després. Ja no existeixen gairebé els pobles que augmenten de forma fictícia la seva RPC i en canvi abunden els que la redueixen.

Ribera d'Ebre

Ribera d'Ebre és una comarca típicament agrària que posa en evidència la forta relació -inversament proporcional- entre les migracions i les mitjanes comarcals de RPC. Així, en aquesta circumscripció comarcal/es poden observar els següents trets: En primer lloc, la forta emigració que presenten molts dels seus pobles que implica un creixement poc real de la renda comarcal i també de les municipals. En segon lloc, cal assenyalar que les RPC dels municipis no són mai superiors al nivell 7. En darrer lloc, cal dir que la seva riquesa comarcal està molt per dessota de la de les altres comarques.

Ultimament aquesta situació s'ha enredat un xic. Ara resulta ser que, tot i tenint els pobles d'aquesta contrada un creixement poblacional negatiu, no aconseguen millorar sensiblement la seva producció i per tant la seva renda. Sols manifesten algun progrés Ascó (7) i Flix (7). El centre comarcal, Móra d'Ebre, tampoc^m presenta símptomes d'una pròxima recuperació econòmica, ja que en augmentar una mica la població, la seva RPC disminueix (-1).

Baix Ebre

L'any 1965, el Baix Ebre se situava en el lloc 25 de l'ordenació de les comarques. En canvi, l'any 1970 aquesta demarcació descendeix un lloc dins d'aquesta classificació.

Pel que fa a la qüestió demogràfica, vuit dels deu pobles que pertanyen a aquesta comarca perden població. Tortosa i l'Ametlla de Mar no solament són dues excepcions, sinó que, a més a més, són les úniques responsables de fer que les dades demogràfiques del conjunt de la comarca no reflecteixin un aminorament de la població. Ara bé, les seves respectives RPC acusen aquests augments poblacionals restant in mòbils en els nivells 6 i 7.

Patúls, el Perelló i Tivenys són tres exemples molt clars de municipis que enganyosament la seva RPC augmenta en dos o tres nivells, però hom ja sap que aquesta argücia s'ha d'adjudicar al fenomen emigratori.

Tot el que s'ha dit fins ara fa referència al període 1965-1970. Durant els cinc anys que segueixen, aquesta demarcació tampoc no perd població, gràcies al centre comarcal que actua com a contrapès de la resta dels municipis.

Dins la classificació ordinal de les comarques, veiem com el Baix Ebre retrocedeix a una posició inferior, la qual cosa demostra que no aconsegueix sortir del seu endarreriment. El mateix es pot dir dels seus pobles. Agafats un per un, es veu com la seva riquesa no augmenta ni com a conseqüència del despoblament del qual són protagonistes.

Montsià

Dins del quinquenni 1965-1970, el Montsià ha vist engrandir-se extraordinàriament la seva RPC, fet que el portarà a buscar un millor emplaçament dins l'ordenació general de les comarques: del lloc 34 aconsegueix escalar fins al lloc 23 de la classificació.

Al contrari de la comarca del Baix Ebre i d'altres comarques predominantment agrícoles, l'increment de la mitjana de riquesa individual, que s'ha donat en aquesta demarcació coincideix amb un augment força considerable de la població comarcal. Així, doncs, cinc dels 11 municipis que té el Montsià guanyen quant al seu nombre d'habitants; aquests nuclis poblacionals són: Alcanar, Amposta, St. Carles de la Ràpita, la Sénia i Ulldecona.

La creixuda de la riquesa individual del Montsià comporta també una nova configuració de la distribució municipal de la RPC. L'any 1965 els pobles d'aquesta comarca es repartien entre els nivells 2 i 6. En canvi, l'any 1970 oscil·len entre els nivells 4 i 8 amb predomini absolut del nivell 6.

Entre 1970 i 1975 el Montsià segueix mantenint el seu emplaçament en la comparació ordinal de les comarques. Respecte a la qüestió demogràfica també continua dins la mateixa tendència que va iniciar en el període anterior. El fet que aquesta demarcació resti en ^{quasi} igual posició relativa que al 1970 té una explicació. Aquesta rau en la inalterabilitat o en l'aminorament de la riquesa dels seus municipis. Mas de Barberans és l'únic poble que l'augmenta, a canvi, però, de reduir el seu veïnat.

Terra Alta

Dissortadament Terra Alta, durant els períodes estudiats, sempre és de les últimes en l'ordenació general. L'increment de riquesa que ha experimentat en aquests anys és totalment insuficient per a aconseguir un millor emplaçament entre les comarques catalanes i, per altra banda, és irreal per la raó que és produït en gran part per la pèrdua de població existent en tots els municipis, llevat de Gandesa, el seu centre comarcal.

Pel que fa a la RPC de Gandesa, hom constata que al principi ^{no} és veu afectada negativament per l'augment del seu nombre d'habitants, sinò tot el contrari, ja que passa d'ocupar el nivell 6 al nivell 7. També Batea i Pobla de Massaluca es distingien de la resta dels municipis, pel fet que varen aconseguir pujar quatre graus de l'escala de nivell de renda - del nivell 2 directament han saltat al nivell 6-. L'any 1975 les rendes per càpita dels municipis tornen endarrera. Unes disminueixen i les altres s'estabilitzen. Gandesa, Batea i Vilalba del Arcs són les poblacions que l'aminoren més (-2).

Cerdanya

En l'estimació de 1965, la Cerdanya ocupava un segon lloc en l'ordenació comarcal, contra un 14 que li correspon en la de 1970.

De bell antuvi, pot sorprendre el fet que la mitjana de riquesa individual de la Cerdanya l'any 1965 sigui molt superior a les que corresponen a les altres comarques catalanes. L'explicació d'aquesta situació cal buscar-la en les següents causes. La primera resideix en l'escassa població d'aquesta comarca -aproximadament de 12.000 habitants- i hom sap, per la mateixa definició de RPC, que la riquesa individual és inversament proporcional al nombre d'habitants. La segona i última d'aquestes causes rau en el fet que gran part de la població d'aquesta contrada s'aplega en els municipis amb rendes més elevades i, per tant, la mitjana de RPC d'aquesta demarcació es veu afectada per la distribució geogràfica dels seus habitants. Heus ací, el per què la RPC de la Cerdanya, durant el període que es considera, es presenta d'una forma enganyosa.

Demogràficament, durant l'última dècada, aquesta comarca pirinenca es caracteritza per augmentar el ritme de creixement poblacional. Aquest increment, encara que no sigui molt quantios, s'ha concentrat en els tres municipis més importants: Alp, Bellver de Cerdanya i Puigcerdà, mentre que moltes^{de} les restants localitats s'estan despoblant. Aquest comportament demogràfic de la Cerdanya té repercussions directes sobre algunes rendes municipals. Per exemple, Puigcerdà i Bellver de Cerdanya, que l'any 1965 tenien una RPC del nivell 9, cinc anys més tard la veuen disminuir en un i dos nivells, respectivament. Contràriament, Guils de Cerdanya i Das, per despoblament, pugen a un sospitós nivell 8, a partir del nivell 5. També cal afegir que Alp sobresurt d'entre tots els municipis de la Cerdanya, perquè el seu nivell elevat de RPC no és alterat per l'increment de la seva població.

De 1970 a 1975, la Cerdanya emprén altre cop una línia ascendent. La majoria dels seus pobles se situen en els nivells superiors de renda i fins i tot alguns aconsegueixen arribar a la cota més alta (Alp, Das, Úrus, Guils de Cerdanya). S'ha de tenir en compte, però, que aquesta puja no ve acompanyada moltes vegades per un creixement demogràfic.

Aquesta creixuda que hi hagut últimament a nivell municipal es fa sentir en les xifres comarcals: ara la Cerdanya ocupa el lloc 5 de l'ordenació comarcal, la qual cosa representa un grau de desenvolupament econòmic -sobretot en el sector terciari- molt superior al d'altres comarques catalanes.

Osona

Entre 1965 i 1970 / Osona continua mantenint-se en el mateix lloc de l'ordenació general de les comarques segons la mitjana de renda individual, malgrat la millora que ha experimentat la seva riquesa en aquest darrer temps.

Osona és des de fa molts anys una comarca demogràficament expansiva i ho ha continuat sent durant aquesta última dècada. Hom pot dir també que aquest augment poblacional és repartit de forma desigual. En general, guanyen població els municipis més importants, al mateix temps que els nuclis rurals són demogràficament regressius. Els municipis on tendeix a concentrar-se la població són: Centelles, Manlleu, Roda de Ter, Tona, Torelló i Vic.

Quant a la mitjana de RPC, els municipis d'aquesta comarca, l'any 1965, es distribueixen entre els nivells 1 i 8 amb predomini absolut del nivell 6; cinc anys després, la supremacia es troba en els nivells 7 i 8. Precisament, els sis centres amb major nombre d'habitants de la comarca que ja han estat esmentats anteriorment, formen part del grup de municipis que ostenta els nivells 7 i 8. Per altra part, Espinelves, Seva i les Masies de Roda presenten signes molt progressius en pujar tres llocs en els nivells de RPC, però aquest fenomen ve acompanyat d'un descens de la seva població.

La situació que presenta aquesta comarca entre 1970 i 1975 és la següent: quant a la qüestió demogràfica continua essent expansiva i aquesta vegada són menys les localitats que perden població. Per altra banda, Osona ha aconseguit millorar el seu pes relatiu entre les comarques col.locant-se uns quants llocs més amunt (21). Els pobles que realment presenten un progrés respecte a la etapa anterior són: Gurb de la Plana, Malla, Masies de Roda, Muntanyola, Rupit, St. Martí del Bas, Sobremunt, Tavèrnoles i Vilanova de Sau. La resta disminueixen la seva riquesa o bé la mantenen.

Ripollès

La posició relativa del Ripollès en la classificació general, en el quinquenni 1965-1970, passa del lloc 24 al ³¹. Això vol dir que la RPC d'aquesta comarca, durant aquests cinc anys, no ha experimentat un creixement suficient per a col.locar-se en un lloc més avantajós de l'ordenació.

Referint-nos a la qüestió demogràfica, la pèrdua de població de la majoria dels municipis d'aquesta demarcació comarcal és compensada/^{en part} per l'augment d'habitants que experimenten els nuclis més importants (Campdevàrol, Camprodon, Ripoll).

Les rendes produïdes per càpita dels pobles i viles d'aquesta contrada oscil·len entre els nivells 1 i 8 i, pel que fa a 1970, les dues terceres parts del nombre global de municipis se situen en els nivells 6 i 7.

Hom ja sap que Ripoll, el centre comarcal, absorbeix una part de la població que abandona els nuclis rurals del seu entorn; aquest esdeveniment és una veritable barrera en el creixement de la seva riquesa per càpita i atempta contra la seva estabilitat, puix que del nivell 8 baixa al 7. En canvi, Campdevàrol sembla que tingui unes perspectives més favorables, ja que l'increment poblacional que registra no li és impediment per fer créixer en dos graus la seva RPC.

Altrament, Camprodon, Planoles i Ribes de Freser són tres localitats bastant similars quant a la població i RPC, car aquesta última resta invariable enfront d'una ampliació dels seus censos. També existeixen un bon nombre de pobles en aquesta comarca, que puguen tres o més nivells en la seva RPC i que en general són sotmesos, igual que molts altres pobles rurals, a un fort despoblament. Aquest seria el cas de Vidrà, Tosses, Setcases, Pardines, Ogassa, Montesquiu i Llanars.

Entre 1970 i 1975, la cònjuntura del Ripollès ha variat quelcom. El signe negatiu del seu creixement demogràfic influeix, en part, en l'increment de la seva RPC, almenys en la forma necessària perquè aquest es col·loqui bastants llocs més amunt (lloc 21) en la classificació comarcal. Per altra part, es constata que gairebé tots els seus pobles són participants de la disminució poblacional del conjunt de la comarca. Són excepció, però, Campdevàrol, Ripoll i St. Quirze de Besora. També cal dir que els municipis del Ripollès se situen de forma distinta en l'escala de RPC. Ara s'estenen entre les posicions quatre i nou, essent Planoles el que té aquesta última. Encara que hagi canviat força la distribució dels municipis en l'escala de riquesa, agafant un per un els pobles, veiem com la majoria d'aquests no han variat gaire la seva RPC. Només Campelles (+4), Gombren (+5), Palmerola (+4) i Setcases (-3) presenten grans alteracions.

Anoia

Respecte a la mitjana de riquesa individual, l'Anoia baixa tres / llocs en la classificació general de les comarques (del 15 al 18). Aquesta retenció de la riquesa per càpita de l'Anoia és ocasionada en part per un fort increment de la població, circumscrit principalment a Igualada, Capellades, Odena, Sta. Margarida de Montbui, Vilanova del Camí,...

L'any 1965, les rendes per càpita dels municipis d'aquesta demarcació comarcal oscil·len entre els nivells 1 i 4; en canvi, cinc anys més tard aquesta distribució s'ordena de forma diferent: del nivell 3 al 9 amb un clar predomini de les poblacions situades en el nivell 8 de l'escala.

Pel que fa a Igualada, el centre comarcal, la població creix aproximadament en un 40% i la seva RPC perdura en el nivell 8, el qual ja tenia en l'estimació de 1965. També experimenten uns signes de prosperitat similars als d'Igualada els centres rodals següents: Calaf, Capellades i la Pobla de Claramunt.

En aquesta comarca hi ha un grup de municipis que aconseguixen escalar tres i més nivells de RPC, però aquest increment no deixa de ser fictici, perquè és originat pel fenomen de despoblament que afecta aquests pobles. Aquest grup de municipis el formen: Molsosa, Montmaneu, Pujalt i Sta. Maria de Miralles. En canvi, a Bellprat, St. Martí Sesgueioles la Torre de Claramunt aquest creixement de la RPC ve acompanyat per un augment del nombre dels seus habitants.

Tot el que s'ha dit fins ara de l'Anoia es refereix a la primera etapa que s'estudia. En la segona també s'observa un fort increment de la població a nivell global acompanyat d'una estabilització de la riquesa individual: el pes relatiu de l'Anoia és el mateix que abans (lloc 18) en la classificació de les comarques.

Actualment, la majoria dels seus municipis se situen en els nivells cinc i sis de RPC, és a dir, en unes posicions inferiors a les que estaven situats en el període anterior. Els Prats de Rei, St. Martí Sesgueioles i Sta. Maria de Miralles són els únics pobles que disminueixen més fortament la seva riquesa individual, al mateix temps que el seu veïnat també es redueix.

Bages

La riquesa individual del conjunt de la comarca de Bages no ha millorat la seva posició entre les comarques catalanes: del lloc 19 passa a ocupar, l'any 1970, el lloc 21. Pel que fa a la població, aquesta circumscripció comarcal l'ha incrementada discretament, sobretot en aquells municipis més importants, excepte a Cardona i Monistrol de Montserrat.

L'any 1965, els pobles d'aquesta comarca se situen entre els nivells 1 i 8 predominant el grau 6; cinc anys després, els mateixos nuclis municipals concorren entre els graus 2 i 10, agrupant-se especialment en el nivell 7.

Manresa, el centre comarcal, es manté a un nivell 8 de RPC durant el quinquenni 1965-1970, alhora que inscriu en el cens un 10% més d'habitants. Castellbell i el Vilar, una de les poblacions més industrialitzades de la comarca, reté la seva riquesa al nivell sisè, mentre que amplia/moderadament^{molt} el seu veïnat. En canvi, St. Martí de Torruella, tot i que dobla el seu nombre d'habitants, aconsegueix créixer la seva RPC en un nivell (del 5 passa al 6).

Altrament, cal comentar l'evolució que han experimentat tres pobles de Bages durant l'últim lustre de la dècada dels seixanta, evolució que, per altra banda, és distinta per a cada una de les tres poblacions. En primer lloc, Castellgalí és un exemple típic de municipi en el qual el despoblament imposa els nivells de riquesa. Contràriament, St. Salvador de Guardiola, que conserva l'any 1970 la mateixa quantitat de veïns que deu anys abans, puja del nivell 3 al 7 en RPC. Finalment, Gaià és un cas una mica especial, perquè redueix en la meitat els inscrits en el seu cens i en compensació veu augmentar sorprenentment la seva renda en 9 nivells. Aquest salt pot ser justificat pel fet que Gaià i els seus ravals s'han convertit últimament en paratges idonis per a estiuejar.

Pel que fa a la segona etapa que s'estudia, cal ressaltar que aquesta comarca resta en el mateix lloc de l'ordenació general de les comarques (lloc 18), però segueix creixent demogràficament. Les economies municipals entre 1970 i 1975 es resenteixen una mica d'aquest augment poblacional o no demostren tenir l'empenta dels anys anteriors. És per això que la majoria atenuen el seu desenvolupament. Són excepció, però, Castellnou de Bages i Talamanca.

Berguedà

De 1960 a 1970, només tres dels trenta municipis del Berguedà no han perdut població i, de fet, solament Berga ha tingut un creixement demogràfic accentuat.

Durant l'últim quinquenni dels anys seixanta, aquesta comarca aconsegueix incrementar lleugerament el volum de la seva riquesa comarcal. Ara bé, respecte a la classificació general de les comarques d'acord amb les seves rendes individuals, presenta símptomes d'estancament, ja que no assoleix una posició més avantatjosa.

L'any 1965, la distribució dels municipis d'aquesta comarca en la gamma de nivells de RPC establerta s'estén entre el segon i el setè nivell, amb predomini de les localitats que es troben en el nivell quart. L'any 1970, la distribució anterior varia allargant-se entre les categories 2 i 10 i aquesta vegada destaquen els nivells 6 i 7.

Berga, el centre comarcal, es manté en el nivell setè de RPC que ja va assolir el 1965, però augmenta la seva població en un 25%. Gironella, un dels nuclis comercials de la comarca, segueix la mateixa trajectòria que el seu centre comarcal, però sense créixer tant el seu nombre d'habitants.

Endemés, hi ha un cert nombre de pobles que puguen d'un cop tres nivells la seva RPC (Sagàs i Saldes) o quatre nivells (Figols de les Mines i Castell de l'Areny) i, fins i tot, cinc com és el cas de la Quar, de resultes d'un declivi poblacional. Castellar del Riu i St. Jaume de Frontanyà escalen vuit i sis posicions en l'escala de RPC.

Entre 1970 i 1975 el Berguedà ha millorat el seu pes relatiu entre les comarques catalanes ja que actualment ocupa el lloc 27. Per altra part, la seva població continua disminuint, fet que influeix segurament en el volum de la seva riquesa per càpita. Aquest avanç -encara que fictici- no es fa notar gaire en les economies municipals. Al contrari, aquestes últimes tendeixen a perdre esglaons en l'escala de RPC. Només Gisclareny (+8) i Gósol (+3) presenten una evolució diferent a la resta dels municipis.

Solsonès

El Solsonès és una comarca molt poc poblada, només té uns 14.000 habitants. D'aquests, la meitat viuen en el centre comarcal i la resta ho fan a municipis rurals, tots^{de}/menys de 1.000 habitants i la majoria en ple procés de despoblament. Les úniques localitats que han crescut demogràficament en l'última dècada són Solsona i St. Llorenç de Morunys.

Quant a la riquesa comarcal, aquesta pèrdua generalitzada de població podria esdevenir un preludi d'una millora de la mitjana comarcal de RPC, això no obstant, la majoria dels municipis d'aquesta demarcació l'any 1970 compten amb un nivell de renda per càpita igual o inferior a la que tenien cinc any abans.

Solsona és manté a un nivell 8, mentre que St. Llorenç de Morunys, el segon municipi més important de la comarca, descendeix d'aquest nivell al 7. Altrament, Castellar de la Ribera escala de la posició 4 a la 7, a canvi d'una reducció del 50% en la seva població.

Entre 1970 i 1975 el Solsonès presenta uns símptomes de debilitament molt similars als de l'etapa anterior. Aquest cop manté intacte el nombre d'habitants gràcies a que Solsona i St. Llorenç de Morunys absorbeixen la població sobrant, però comparant aquesta comarca amb la resta veiem com perd pes relatiu (ara ocupa el lloc 34). Aquesta situació és conseqüència d'un retrocés en les economies municipals, encara que no en totes. Per exemple, la Coma i la Pedra (+3) i Guixers (+4) aconsegueixen millorar veritablement el volum de la seva RPC sense alterar el seu cens.

Garrigues

L'any 1965, aquesta comarca tenia una mitjana de riquesa molt petita, però cinc anys més tard aconsegueix augmentar-la de forma considerable, guanyant dins la classificació de les comarques diverses posicions (del lloc 35 passa a ocupar el 30).

Quant a població, és interessant observar com en l'última dècada cap ni un dels municipis no creix demogràficament, ni tant sols ho fan el centre comarcal ni

les poblacions més importants com són Arbeca, Juneda i Torregrossa.

La forma en què es distribueixen els municipis de les Garrigues/d'acord amb entre 1965-1970 la seva RPC és pròpia d'una contrada eminentment agrícola, ja que abasta des del nivell 1 al 8, predominant aquelles localitats que es situen al 6. La posició més alta és assolida per Borges Blanques, on es localitza l'única indústria existent a la comarca. Per altra banda, cal assenyalar també que Arbeca, Cervià de les Garrigues i Torregrossa han experimentat un canvi quantitatiu en la seva RPC, però a base de reduir el seu nombre d'habitants.

Pel que fa a 1975, cal dir que el nombre global d'habitants continua disminuint, encara que són menys els municipis que realment perden població, és a dir, entre 1970 i 1975 uns quants s'han estabilitzat. Si en l'etapa anterior aquests nuclis a causa del despoblament veien inflar-se la seva riquesa, actualment tornen a posicions inferiors de l'escala de RPC, obligant tot el conjunt de la demarcació a rodolar alguns llocs més avall en l'ordenació general de les comarques catalanes.

Noguera

Entre 1965 i 1970, els indicis d'un incipient procés d'industrialització en la Noguera ja s'adverteixen en l'ordenació de les comarques segons les seves mitjanes de renda, puix que la posició relativa/d'aquesta comarca va millorar sensiblement. També la disposició dels seus municipis en l'escala de RPC l'any 1970 respecte a 1965 indicava un progrés, ja que la majoria d'aquests se situaven en els nivells superiors de l'escala i abans ho feien en els inferiors.

Altrament, la xifra total de població de la Noguera restava gairebé invariable durant l'última dècada; això no obstant, a l'interior d'aquesta comarca s'està forjant un nou arranjament poblacional, ja que els pobles més petits s'estan despoblant en benefici dels més importants i de rendes més elevades.

Artesa de Segre, Balaguer i Ponts són un clar exponent del que s'ha dit en el darrer paràgraf, per la raó que tots tres tenen rendes altes -al vuitè nivell- i tots tres augmenten el seu nombre d'habitants: concretament Balaguer ho fa en un 40%. Per altra banda, cal assenyalar també que Castelló de Farfanya, Penelles i Tèrmens són els únics pobles d'aquesta circumscripció que han vist créixer en tres i més nivells la seva riquesa individual, a canvi, en els dos últims, d'una reducció censal.

Pel que fa al segon període estudiat, la Noguera veu decreixer la seva riquesa per càpita i la seva població. Aquest decaïment es fa sentir en cada un dels seus pobles. Només Bellmunt d'Urgell nota una millora (+5) considerable mentre la seva població disminuïx una mica.

Segarra

La xifra total de població de la Segarra, entre 1960 i 1970, es ressent del procés de despoblament en què són immersos la major part dels municipis; només Cervera, Guissona i Torà de Riubregós augmenten una mica els seus habitants. Tanmateix, aquesta pèrdua poblacional afecta de forma positiva la mitjana de riquesa individual, puix que aquesta demarcació ha pujat deu llocs en la classificació general de les comarques.

La distribució dels municipis de la Segarra en l'escala de RPC presenta una forma molt afuada i estable, ja que s'estén des del nivell 1 al 10 i no varia substancialment durant la primera etapa que s'estudia. El nivell més alt és assolit per Torà de Riubregós l'any 1970, procedent del nivell 7, mentre que Cervera, el centre comarcal, es manté al nivell 8. Cal afegir també que Freixanet de la Segarra i St. Guim de la Plana, tenint ambdós una renda individual alta, en la primera estimació, aquesta apareix in decrescendo.

La situació demogràfica que presenta la Segarra el 1975 és idèntica a la de 1970. Quant a la seva riquesa per càpita, es pot dir que el seu pes relatiu entre les comarques catalanes és inferior al de l'estimació anterior.

Segrià

L'any 1970, el Segrià en l'ordenació general de les comarques conserva la seva anterior posició privilegiada (lloc 9). També és protagonista d'un fort increment poblacional, localitzat sobretot a la ciutat de Lleida i a Mollerusa. El creixement demogràfic que ha tingut lloc en aquestes dues localitats també afecta les seves RPC, fent-les retrocedir en un nivell (del 9 cauen al 8). Seguint amb la qüestió de les rendes municipals, cal comentar que els nuclis que registren un progrés important ho aconsegueixen a base de minvar una mica la seva població. Aquests

municipis són: Almatret, Massalcoreig, Puigverd de Lleida i Torrebasses.

La disposició dels municipis en l'escala de RPC l'any 1970 és molt satisfactòria, ja que tots es troben situats en els nivells 6, 7 i 8 excepte tres (Aspa, Alcanó i Sunyer).

El desenvolupament econòmic del Segrià, segons l'última estimació, sembla que s'hagi retingut una mica. En canvi, no succeeix així amb el conjunt de la seva població.

El creixement demogràfic que ha tingut lloc en aquesta comarca no actua negativament sobre la mitjana ponderada de RPC. Diem això, perquè aquest augment es troba molt localitzat i per tant són molt poques les poblacions amb la RPC afectada per l'increment dels seus habitants. ^{Per tant, si} la resta dels municipis baixen un i dos nivells la seva riquesa individual no és per causa d'indole demogràfica.

Urgell

Quant a la mitjana de riquesa per habitant, l'Urgell entre 1965 i 1970 l'ha aconseguit augmentar en la mesura justa per ascendir unes quantes posicions dins de la classificació general de les comarques i cinc anys més tard descendeix bruscament a la posició 28.

Entre 1960 i 1970, el cens comarcal no sembla ressentir-se gaire davant de la tònica de despoblament dels nuclis menys importants, gràcies al fet que Agramunt, Bellpuig i Tàrrrega absorbeixen la població sobrant i d'aquesta manera la xifra total d'habitants de la comarca no sofreix cap tipus d'alteració.

Dels tres municipis esmentats en el paràgraf anterior, entre 1965 i 1975, el que sembla tenir el vent més a favor és Agramunt ja que aconsegueix situar-se en el nivell 9 de RPC. En canvi, Bellpuig es manté en el nivell 8 i Tàrrrega perd un lloc en l'escala de RPC a causa d'una forta concentració demogràfica i també de la incorporació dels pobles veïns en el seu terme municipal, pobles que, per altra banda, tenen menys potencial econòmic. Cinc anys després tots tres baixen uns quants nivells

en la seva RPC. El centre comarcal, però, només baixa un nivell, la qual cosa és poc si considerem que al mateix temps augmenta el seu cens.

Cal assenyalar també sobre aquesta qüestió de les variacions de les rendes municipals que, de forma aparent veuen engrandir la seva riquesa entre 1965 i 1970 per una simple contracció del seu cens, els municipis següents: Barbens, Ciutadilla, Preixana i Verdú. En canvi, la pèrdua poblacional que experimenta Montornès de Segarra no beneficia en res la seva renda, al contrari, aquesta última baixa en tres nivells. La situació que presenta aquest darrer municipi durant la primera etapa que s'estudia és la mateixa en ^{es troben} molts pobles d'aquesta comarca entre 1970 i 1975. Són excepció, però, Montornès (+3), Nalec (+5), Ossó de Sió (+1) i Puigverd d'Agramunt (+1).

Alt Urgell

L'Alt Urgell, entre 1960 i 1970, segueix la tendència a perdre població, ja iniciada en la dècada anterior; del nombre total de municipis d'aquesta comarca, només tres no veuen disminuir el seu cens: Castellciutat, Oliana i la Seu d'Urgell. Tanmateix, aquest descens de la població no suposa en cap moment un augment de la RPC de l'Alt Urgell, al contrari, el ^{pes relatiu} de la RPC que correspon a 1970 és pràcticament el mateix que l'any 1965.

La distribució dels seus municipis en l'escala de RPC l'any 1965 s'afua entre els nivells 1 i 8 predominant els pobles amb nivells 6 i 7. Respecte a 1970, hom no pot apreciar cap evolució o estancament perquè s'han dut a terme durant aquests cinc anys diverses agregacions municipals i la situació es presenta de forma diferent.

Guils del Cantó és l'únic municipi de l'Alt Urgell en què la seva RPC salta del nivell 3 al 7 i la Seu d'Urgell, el seu centre comarcal, conserva el nivell 8 que ja tenia en l'estimació anterior, però incrementa la seva població.

L'any 1975, l'Alt Urgell presenta un lleuger increment de la seva població. Aquest, però, no és gens significatiu, donada la seva petitesa i que els municipis

! aquesta contrada no experimenten cap canvi rotund en comparació amb l'etapa anterior.

El fet que uns quants municipis ascendeixin alguns nivells de RPC, incideix de forma positiva en la col·locació de l'Alt Urgell entre les comarques catalanes. Actualment ha aconseguit situar-se un parell de llocs més amunt (lloc 22). Les localitats que han millorat -encara que de forma artificial- la seva riquesa individual són: Arsèguel(+4), Estamariu (+3), Tuixen i Josà (+2), Montferrer-Castellbó (+3) i Valls d'en Valira (+4).

Pallars Jussà

El Pallars Jussà, d'un lloc 17 de la classificació comarcal segons la RPC, cau al 28. Al mateix temps, en els pobles més petits s'ha donat un procés de despoblament, compensat per una forta tendència de concentració de la població en alguns dels municipis més importants de la comarca com són: Isona/^{i Conca d'Alà,} la Pobla de Segur, Tremp,...

Quant a la riquesa individual dels municipis que s'han esmentat anteriorment, cal assenyalar que Tremp i la Pobla de Segur passen del nivell 9 al 8 i Isona cau del nivell 6 al 4. Aquesta última localitat ha vist enxiquir la seva renda individual a causa d'haver-se incorporat en el seu terme municipal alguns nuclis rurals de menor vitalitat econòmica. En canvi, Llesp manifesta senyals de prosperitat engrandint simultàniament la seva riquesa i la seva població.

Tot el que s'ha dit fins ara fa referència a l'etapa 1960/65-1970. Els cinc anys que segueixen, el Pallars Jussà continua perdent població. Aquesta vegada només Tremp persevera en ^{seu} el comportament demogràfic. Pel que fa a les rendes municipals s'observa un millorament força generalitzat. Els pobles que sembla ser que respiren més prosperitat són Abella de la Conca, Llimiana, St. Esteve de la Sarga, la Torre de Cabdella, Pallars Jussà,... No és d'estranyar, però, que aquests nous aires siguin només una jugada del despoblament, del qual són protagonistes.

Pallars Sobirà

En la primera etapa que s'estudia, el Pallars Sobirà presenta els mateixos

simptomes de decaïment que la comarca anterior. Concretament, del lloc 32 en què estava l'any 1965 va a parar, l'any 1970, al lloc 36 de la classificació general de les comarques.

L'estratificació dels seus municipis segons la RPC oscil·la entre els nivells 1 i 8, i són els nivells predominants el 2, 6 i 7. Sort i Rialb de Noguera baixen un i dos graus les seves respectives rendes en encaixar un fort increment de població. La riquesa municipal de Castellàs passa directament del nivell 1 al 8 i la de Lladorre augmenta en tres posicions, al mateix temps que aquests dos pobles perden població. I, finalment, cal afegir que Gerri de la Sal i Ribera de Cardós senten flaquejar la seva riquesa individual com a conseqüència d'haver incorporat en els seus termes municipis amb menor vitalitat productiva.

Respecte al període comprés entre 1970 i 1975, es pot dir que la població continua en descens, al mateix temps que la RPC augmenta de forma considerable. Actualment el Pallars Sobirà té un bon emplaçament entre les restants comarques (lloc 19).

Els municipis també presenten una situació més favorable que els anys anteriors. Molts han augmentat sensiblement la seva riquesa per càpita (Espot (+2), Esterri de Cardós (+5), Farrera (+7), Lladorre (+3), Tírvia (+5),...).

Vall d'Aran

Entre 1960/65 i 1970 la Vall d'Aran també presentava signes de decaïment. Per una banda, era i continua essent una comarca en plena recessió demogràfica i, per l'altra banda, en la classificació de les comarques d'acord amb les RPC descendeix del lloc 30 al 32.

També durant aquest període, més del 70% dels habitants d'aquesta comarca viuen en poblacions que tenen RPC al setè nivell: Lés, Bossost i Viella-Mig Aran. Precisament, en el terme municipal de Viella, en la dècada dels seixanta, s'hi incorporen tot una sèrie de pobles, formant d'aquesta manera el municipi Viella-Mig Aran. Per aquesta raó, l'any 1970 aquesta població veu incrementar el seu nombre d'habitants, al revés de la tònica que segueix la resta de la contrada.

Entre 1970 i 1975 la Vall d'Aran ha experimentat un canvi extraordinari. No

solament ha retingut en el seu interior la població que ja tenia, sinò que l'ha incrementada. La seva RPC també s'ha engrandit de tal forma que aconsegueix superar la de moltes altres comarques del Principat, situant-se en una immillorable posició (lloc 2). Davant d'això no cal dir el que s'han desenvolupat les rendes per càpita dels seus municipis. Tots avancen més de dos nivells en l'escala de RPC i molts aconsegueixen la posició màxima (la 10). Aquest és el cas de Arres, les Bordes, Canejan, Vilamòs i Alt Aran.

5.- CONCLUSIONS

Del capítol dedicat a la distribució comarcal de la RPC se'n desprèn que entre 1965 i 1970 les mitjanes comarcals de RPC acusen el canvi que experimenta l'economia catalana, que aconsegueix atenuar una mica les diferències intercomarcals. Una interpretació d'aquesta modificació rau en els símptomes de saturació existents en les àrees més industrials, la qual cosa afavoreix una desconcentració de la població, del producte, i per tant, de la renda a favor d'altres comarques menys afortunades i en general pròximes a les més industrialitzades. Una altra explicació ^{radica} en els corrents migratoris interns o d'origen extern que es donen a Catalunya. Aquests actuen com a veritables atenuants de les diferències intercomarcals. Tanmateix, després d'aquesta primera i superficial aproximació a la disposició territorial de la RPC ha estat necessari estudiar la distribució de la riquesa a l'interior de les comarques. Les conclusions a les quals s'ha arribat són les següents:

Segons la forma en què es distribueix la RPC a l'interior de les demarcacions comarcals, hom pot distingir tres classes de comarques: rurals, industrialitzades i amb predomini del sector terciari.

1) Les comarques rurals es caracteritzen per:

- Pèrdua de població en la majoria dels seus municipis. Són excepció els centres comarcals i rodals, que són receptors de la població sobrant dels pobles del seu entorn i són els únics que ofereixen llocs de treball gràcies a la seva infraestructura industrial.
- Augment de la riquesa per càpita dels municipis i a la vegada de tot el conjunt de la comarca. Aquest increment de la RPC és totalment fictici, ja que no és ocasionat en la major part dels casos per un millorament de les activitats econòmiques, sinó que és produït pel propi decreixement demogràfic.

- Els pobles tendeixen a apinyar-se en les primeres posicions de l'escala de RPC, cosa que significa que les seves activitats productives són escasses i generalment basades en l'agricultura.
  - Cal assenyalar també que, d'acord amb el que s'ha vist al llarg d'aquest treball, hom pot dir que les comarques rurals catalanes pertanyen en general a la part més occidental del Principat, estenent-se des dels Pirineus fins a l'Ebre.
- 2) Les principals característiques de les comarques industrialitzades són:
- Creixement de la població en la major part dels seus municipis.
  - A causa de l'acolliment desmesurat de la població sobrant d'altres comarques i regions, el creixement de la seva riquesa per càpita s'ha vist retingut durant el quinquenni 1965-1970.
  - Dins de l'ordenació general de les comarques d'acord amb la RPC, s'han vist desplaçades a posicions més baixes, a causa de l'empenta que tenen les comarques que són eminentment turístiques.
  - En l'escala de nivells de RPC predominen els municipis situats en els nivells setè i vuitè, la qual cosa -segons J. Soler (11)- indica un predomini de l'activitat industrial.
  - Poden servir d'exemple: les comarques que formen el cinturó industrial de Barcelona, el Gironès, el Segrià, el Tarragonès, l'Anoia,...
- 3) Les comarques en les quals predomina el sector terciari es distingeixen per:
- Col·locar-se en les posicions més privilegiades de la classificació general de les comarques d'acord amb la riquesa per càpita.
  - Aquest creixement de la mitjana de riquesa per càpita no és la conseqüència d'un desenvolupament homogeni, sinó que és causat per una superconcentració de la població i de la renda en aquells municipis que són eminentment turístics.
  - Les comarques que presenten aquestes característiques són situades, evidentment, a tot el llarg del litoral català. També pertany a aquest grup la Cerdanya i el Barcelonès, però aquesta última perquè acapara tota classe de serveis.

---

11) J. Soler i Riber. Nivells de riquesa comarcal, als Països Catalans.

En resum, el procés d'homogenització de la distribució territorial de la RPC que experimenta Catalunya entre 1965 i 1970 es pot admetre tan sols si es parla a nivell global, és a dir, de tot el conjunt del Principat. Però, si s'observa aquesta distribució més detalladament, s'arriba a la conclusió que encara existeixen moltes diferències entre unes comarques i altres i també en el seu interior.

Respecte al període 1970-1975, la situació econòmica es presenta quelcom diferent, tant a nivell comarcal com municipal. L'evolució que va fer Catalunya quant a la RPC s'ha trencat. Ja no es pot parlar de la continuació del procés uniformador, ni tan sols a nivell de comarques. Tampoc no sembla que existeixi una tendència general cap altres indrets, sinò que l'etapa 1970-1975 apareix de forma quelcom anàrquica. Vegem, ara, en què consisteixen aquests canvis.

Anteriorment s'ha demostrat la forta incidència que poden tenir les variacions demogràfiques en la RPC. Ara és el moment de veure si aquestes continuen essent les principals causants de les alteracions econòmiques que hi ha hagut a Catalunya darrerament. Una mirada al que s'ha anat dient sobre cada una de les comarques ens constata l'existència de molts pocs canvis: les demarcacions que eren regressives continuen sent-ho, les altres segueixen creixent. Només la Vall d'Aran, el Solsonès, l'Alt Urgell i l'Urgell modifiquen el signe de la seva trajectòria. Encara que la quantitat que ha originat tal cosa és d'escassa importància, resulta ser suficient per a poder dir que les tres primeres comarques esmentades tenen un increment demogràfic; en canvi, l'Urgell passa a tenir un creixement poblacional negatiu.

Cal afegir també que la gran majoria dels municipis catalans segueixen si fa no fa la mateixa tònica que tenien en el període anterior.

Davant d'aquesta situació queda ben clar que la tendència a concentrar-se la població en uns determinats punts o zones de l'espai segueix existint i l'únic que pot haver canviat és la seva intensitat. Això posa en evidència que si fos per la qüestió demogràfica, l'evolució de la distribució de la RPC a Catalunya seguiria els mateixos passos que els anys anteriors. Com que no s'esdevé d'aquesta manera, cal buscar-ne l'explicació en altres possibles causes.

Ja és sabut que en la realitat el volum de la riquesa individual de cada poble o comarca de Catalunya s'ha incrementat de forma extraordinària d'un any a l'altre. És a dir,

totes les RPC de 1975 són superiors a les de 1970 i aquestes últimes a les de 1965. Tanmateix, el fet que les rendes per càpita siguin expressades en pessetes nominals de cada any que s'estudia fa difícil la comparació. Per aquest motiu, Banesto va elaborar un sistema per a facilitar l'anàlisi i confrontació d'aquestes dades. Així, doncs, quan diem que la RPC ha baixat o ha pujat s'ha d'entendre que ^{en}la realitat és ascendent, però que en termes relatius o comparatius es pot manifestar de forma diferent.

D'aquesta manera, queda justificat el fet que l'any 1975 afirmem que moltes de les comarques catalanes i amb elles molts dels seus pobles hagin perdut posicions en la classificació general de les comarques de Catalunya segons la RPC, és a dir, el 1975 ocupen un lloc inferior al que estaven situades al 1970. Moltes d'aquestes comarques són típicament agràries (Pallars Jussà, Noguera, Garrigues, Priorat,...) i les altres més aviat de caràcter turístic (Selva, Alt i Baix Empordà, Baix Penedès,...). Queden encara per esmentar el Gironès i l'Alt Penedès que també veuen decreïxer la seva riquesa per persona.

Per una banda, l'explicació que podríem donar al fet que algunes comarques rurals apareixin regressives és que un cop aquestes demarcacions han cedit la major part dels seus excedents de població, el seu producte i la seva renda continuen creixent en una taxa inferior a la d'altres contrades. Per altra banda, cal assenyalar que una de les raons per les quals algunes d'aquestes demarcacions del litoral també retrocedeixen és perquè les correccions que va fer l'any 1975 el Servei d'Estudis de Banesto esmenen veritablement les desviacions per excés que aportava el turisme. Aquest retoc en la metodologia també fa que les zones més industrialitzades el 1975 adquireixen més pes relatiu que els anys anteriors. Per aquest motiu, ara es pot parlar que el Baix Llobregat, el Vallès Occidental i l'Oriental, el Tarragonès,... ascendeixen uns quants llocs en la comparació ordinal de les comarques. Això no treu, en cap moment, que la producció d'aquestes demarcacions hagi crescut veritablement en una taxa bastant superior a la d'algunes comarques amb major dependència de les activitats agràries o terciàries.

També veuen engrandir-se d'una forma extraordinària la seva RPC la Vall d'Aran i la Cerdanya, gràcies a que tenen paratges idònics per a practicar els esports d'hivern. Queden encara per citar algunes contrades rurals com són la Ribera, Terra Alta, Berguedà,... que no segueixen les mateixes pautes del seu grup en augmentar la seva riquesa.

En el quinquenni 1970-1975 s'ha deturat una mica el procés d'una lleugera desconcentració de la renda, que s'havia detectat entre 1965 i 1970. La concentració de la població, però, ha continuat. Així, doncs, la tendència a la reducció de les diferències entre les comarques que s'observa en la primera etapa estudiada ha desaparegut per accentuar encara més els desequilibris comarcals existents. Aquest cop, ni els moviments poblacionals han pogut actuar com atenuadors de les desigualtats. Aquesta nova situació posa en evidència la falta d'una política de desenvolupament a nivell comarcal i municipal realment eficaç i equilibradora.

Queda encara per fer una possible interpretació de l'evolució de la configuració de la RPC al territori català. Aquesta suposa que l'etapa anivelladora de la distribució de la RPC que va tenir lloc entre 1965 i 1970 era una fallàcia perquè de fet els desequilibris continuaven existint. Les migracions van ser les úniques responsables d'aquesta uniformitat artificial, donat que els canvis econòmics mai no són simultanis a les variacions poblacionals. Davant d'això podem dir que en la primera etapa no existia una assimilació econòmica positiva o negativa dels corrents migratoris. En canvi, en el segon període, aquesta assimilació ja s'exterioritza quelcom.

6.-PERSPECTIVES

L'absència total d'una política de planificació econòmica i social i d'ordenació del territori per part de l'administració pública durant aquests últims anys, ha propiciat la concentració de la població, el producte i la renda en determinats punts de l'espai. D'aquesta forma, segons La Catalunya Pobra "El recent procés de creixement industrial de Catalunya i la seva plasmació territorial s'insereixen perfectament dins la lògica del model capitalista de desenvolupament econòmic" (12).

Necessitem, doncs, per corregir la situació catalana actual un marge d'acció tant a nivell polític com a nivell econòmic. Políticament, la reimplantació de les institucions democràtiques i de la Generalitat permetria trobar una solució més apropiada a tots els problemes existents. També unes eleccions municipals democràtiques beneficiarien les comarques més pobres, ja que tindrien més mitjans per expressar-se i lluitar per a aconseguir un millorament de la seva situació actual.

---

12) J. Miró, E. Sena i F. Miralles. La Catalunya Pobra. Ed. Nova Terra, 1974. (p. 72)

D'altra banda, l'acord existent entre els partits polítics en una sèrie de qüestions polítiques bàsiques no sembla existir d'una forma clara en el terreny econòmic. Les diferències ideològiques, la complexitat de la problemàtica econòmica i la intervenció en política econòmica de l'Administració central poden esdevenir obstacles en el moment de decidir les reformes estructurals de tipus econòmic necessàries.

Durant el període electoral tots els partits polítics proposaren solucions diverses als problemes socials i econòmics de la Catalunya actual. Cap partit en concret no es manifestà en pro d'una equilibrada i homogènia distribució de la RPC. Tanmateix, veieren la necessitat urgent d'establir unes condicions bàsiques per a un plantejament democràtic i descentralitzat de l'economia i reestructurar els seus sectors -agricultura, indústria i serveis- per facilitar un desenvolupament comarcal més homogeni i racional. És a dir, en primer lloc, propiciar un augment de la producció agrícola i industrial en tot el territori; en segon lloc, portar a terme els canvis socials pertinents per a millorar les condicions de vida del total de la població catalana i, en tercer lloc, canalitzar els excedents cap a les comarques més pobres. Conseqüentment, això implicaria una distribució més uniforme de la renda produïda per càpita a Catalunya.

Però si el creixement econòmic de Catalunya durant aquests últims anys s'ha caracteritzat per la seva espontaneïtat, no podem aspirar a corregir el seu curs totalment, ans emmollar-nos a aquestes lleis de l'espontaneïtat. És a dir, només quan sigui possible la confluència dels factors espontanis i les mides de planificació podrà donar-se el ressorgiment de les comarques actualment deprimides.

Per un estudi més exhaustiu de la distribució territorial de la RPC a Catalunya suggerim:

- 1) No utilitzar l'indicador RPC sense estar aquest recolzat per altres paràmetres perquè pot resultar ésser confús a l'hora de reflectir la realitat.
- 2) Hem de tenir present que el lloc on es generen les rendes no sempre és el lloc on aquestes reverteixen. Existeixen un fluxos de rendes cap altres comarques, ciutats, regions o països. Per exemple, el fet que el Vallès

Occidental sigui una de les comarques més industrialitzades de Catalunya no vol dir que la seva població gaudeixi d'un nivell de vida molt elevat. Precisament, perquè gran part de les rendes produïdes per aquesta comarca van a parar a Barcelona ciutat o a altres indrets forma part del cinturó suburbial de Barcelona.

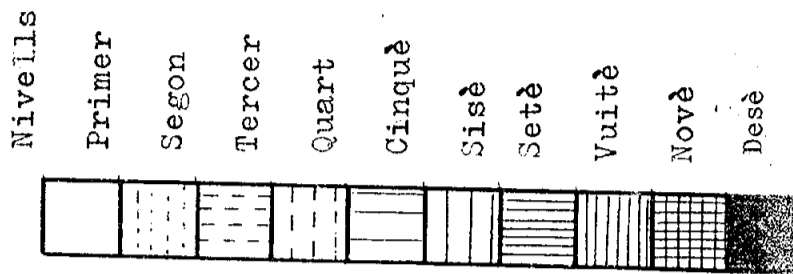
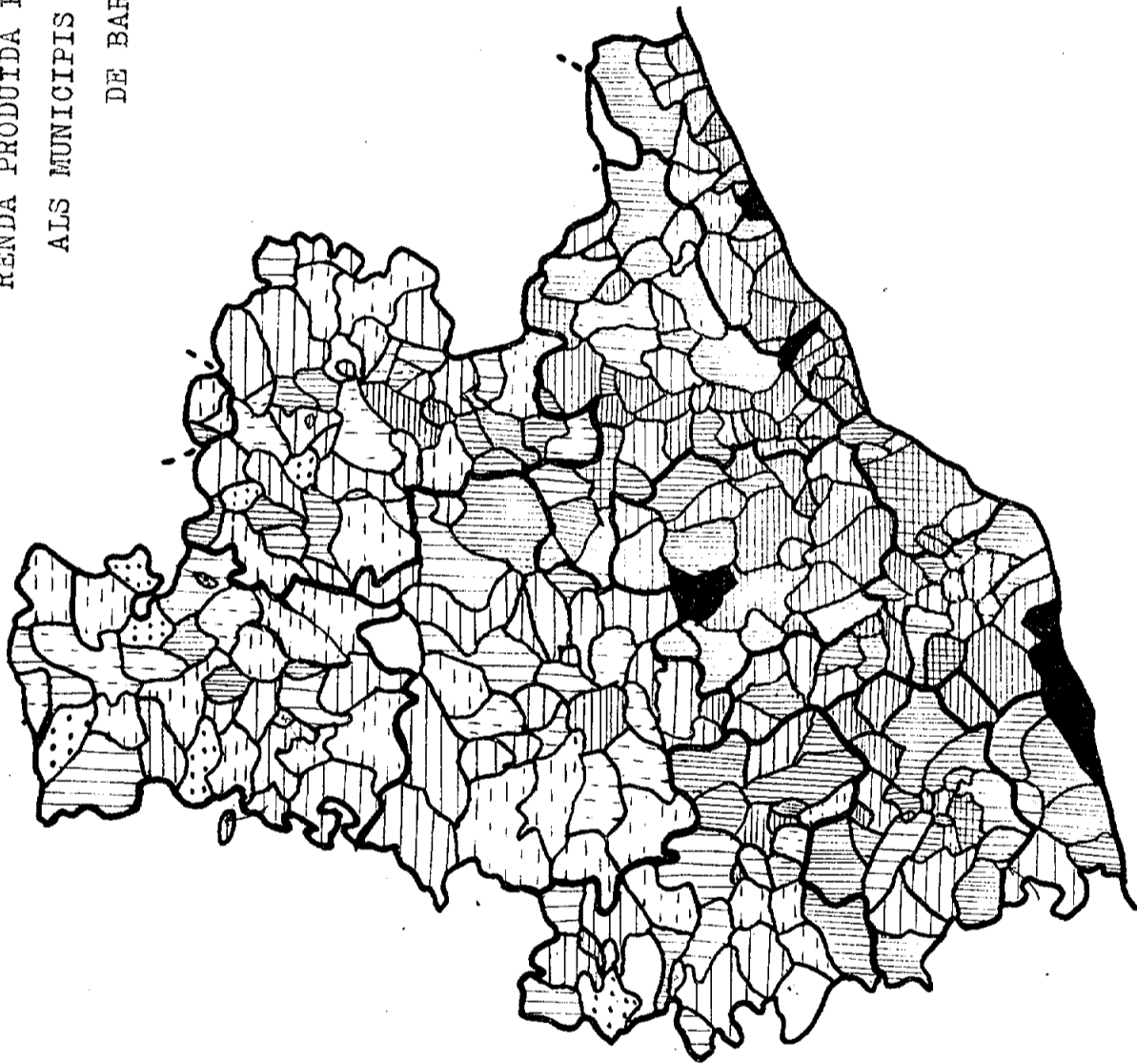
- 3) També convindria una anàlisi més detallada d'algunes zones concretes de Catalunya com són l'Àrea Metropolitana, Barcelona dividida per districtes o barris, i zones que dintre d'una mateixa comarca presentin alguna peculiaritat.
- 4) Un estudi sobre la distribució personal de la renda per municipis o comarques també seria una aportació fonamental.
- 5) Les variacions de la RPC vénen donades en part per les alteracions que experimenten els sectors productius (agrari, secundari i terciari). Aquest fet només ha quedat insinuat en les pàgines precedents. Seria molt interessant, doncs, arribar a conèixer de forma més detallada i amb l'ajut de més dades econòmiques, com incideixen realment aquests sectors en la RPC d'un poble o comarca.

A P P E N D I X

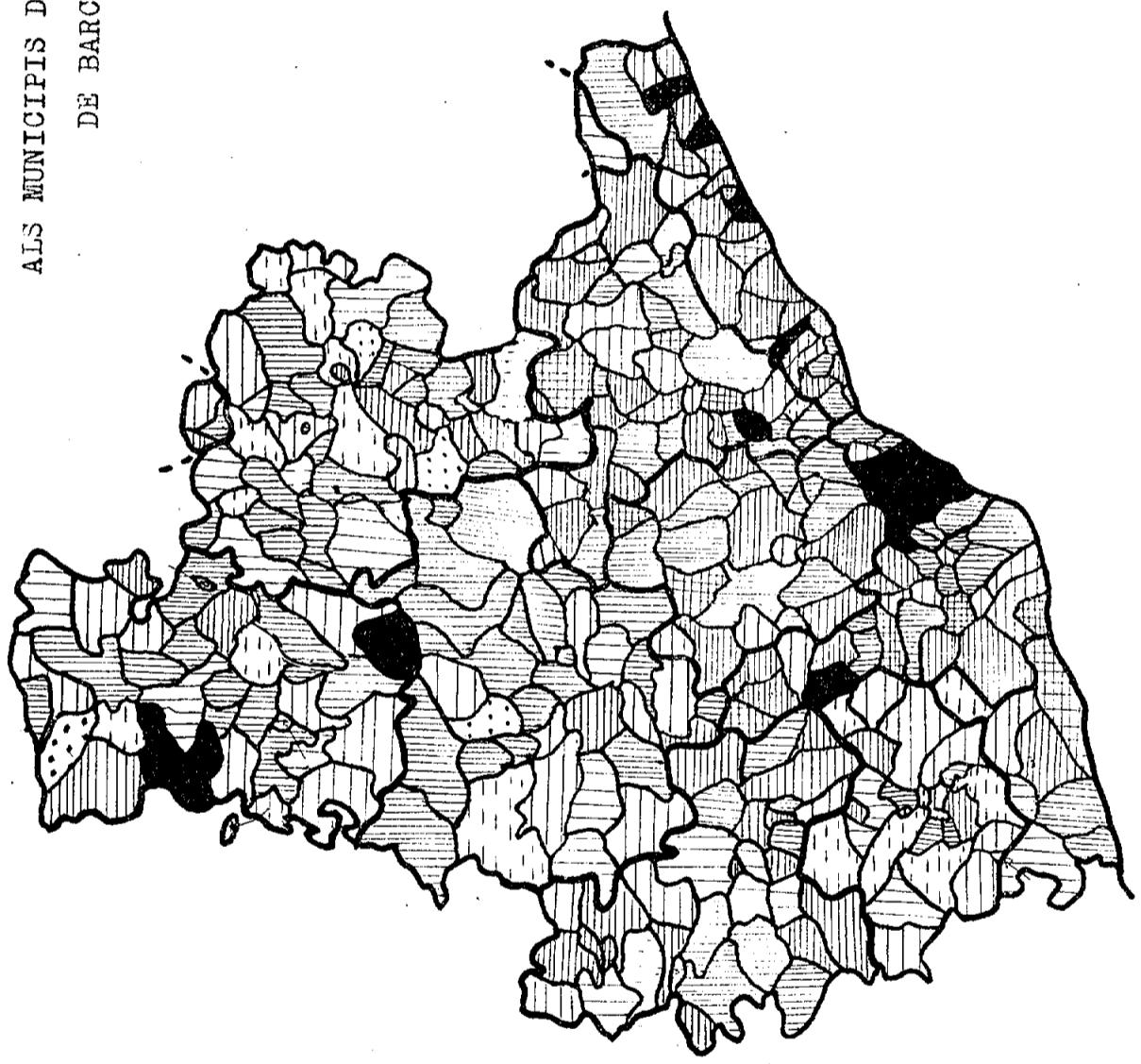
Mapa n. 4

RENDA PRODUDA PER CÀPITA L'ANY 1965
ALS MUNICIPIS DE LA PROVÍNCIA
DE BARCELONA

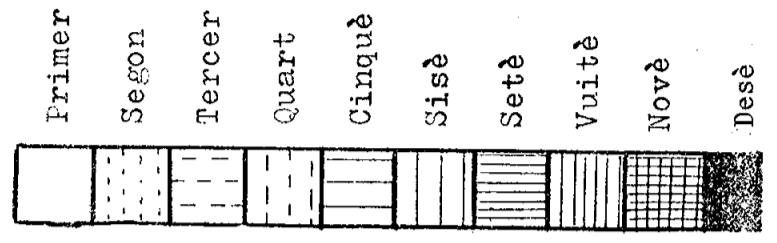

Mapa n. 5

RENDA PRODUIDA PER CAPITA L'ANY 1970
ALS MUNICIPIS DE LA PROVINCIA
DE BARCELONA

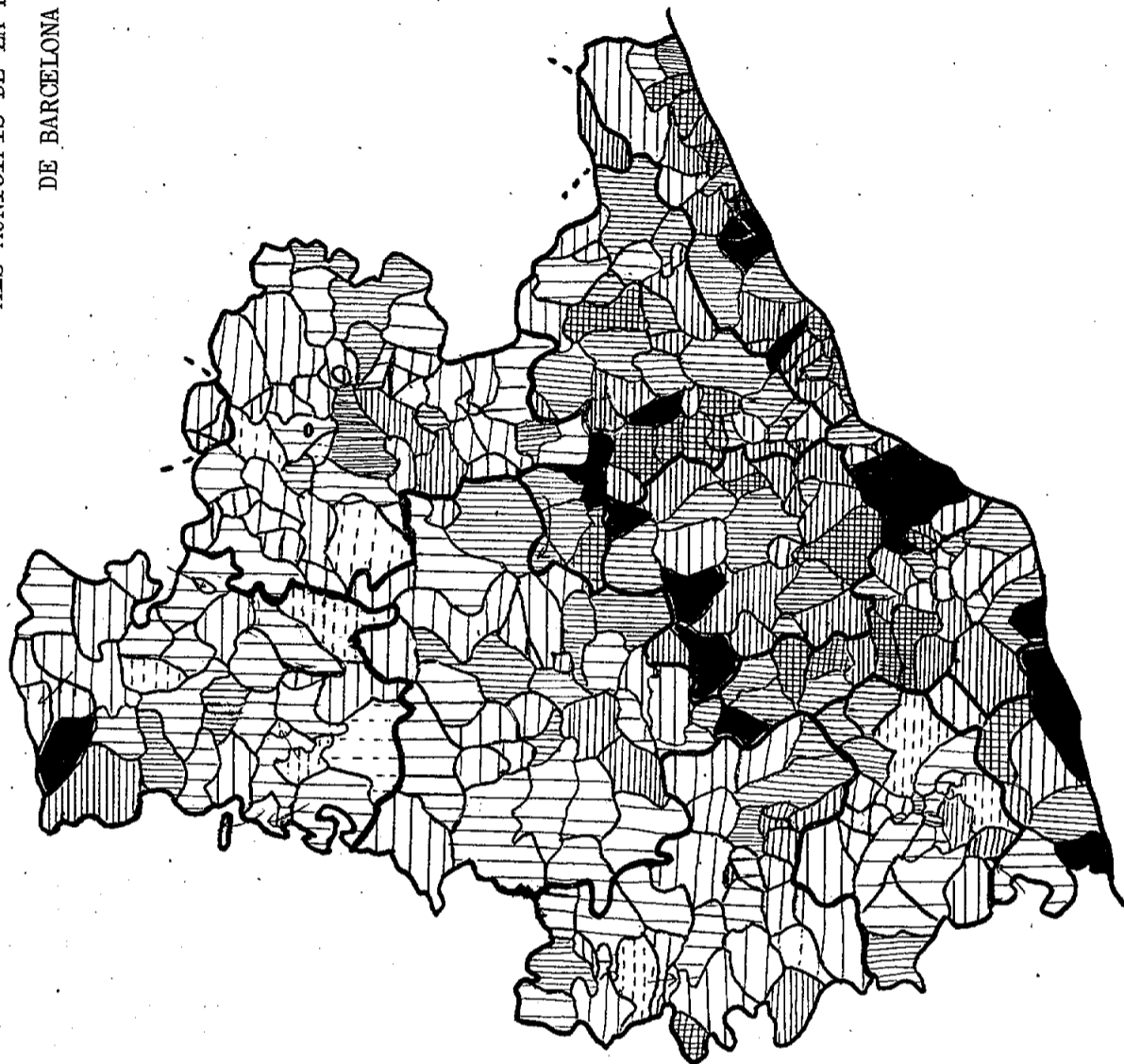

Nivells

Mapa n. 6

RENDA PRODUDA PER CÀPITA L'ANY 1975
ALS MUNICIPIS DE LA PROVINCIA
DE BARCELONA

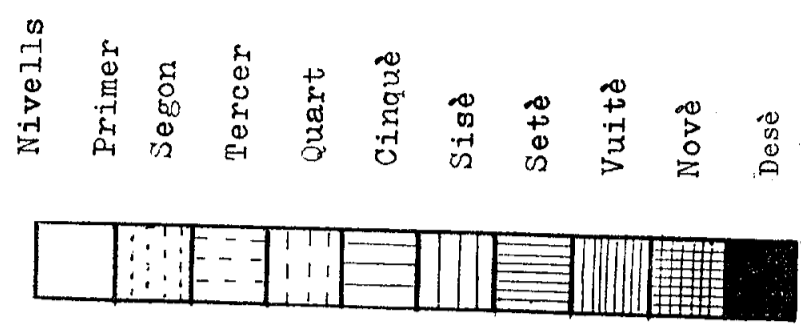
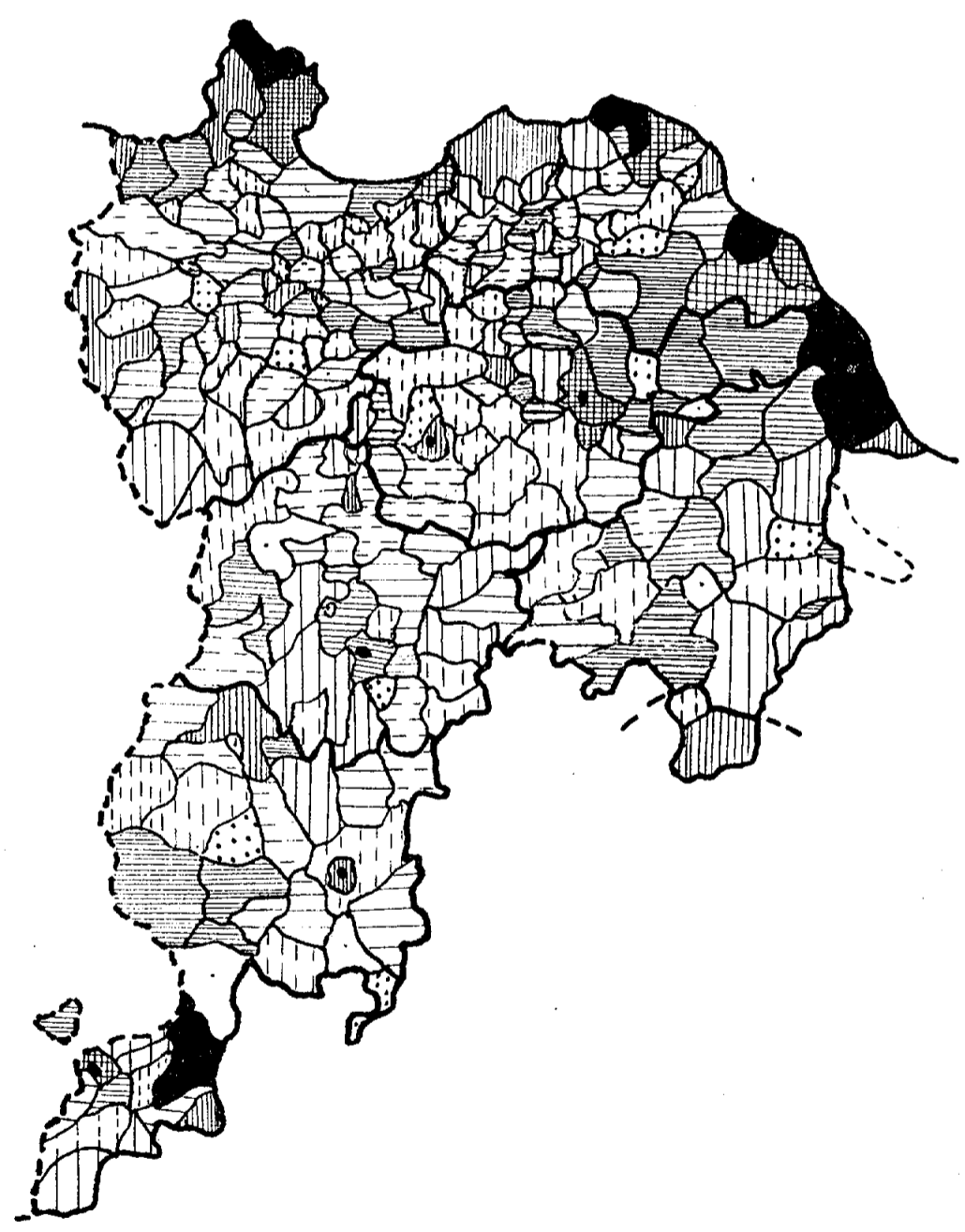
Nivells
 Primer
 Segon
 Tercer
 Quart
 Cinquè
 Sisè
 Setè
 Vuitè
 Novè
 Dècim

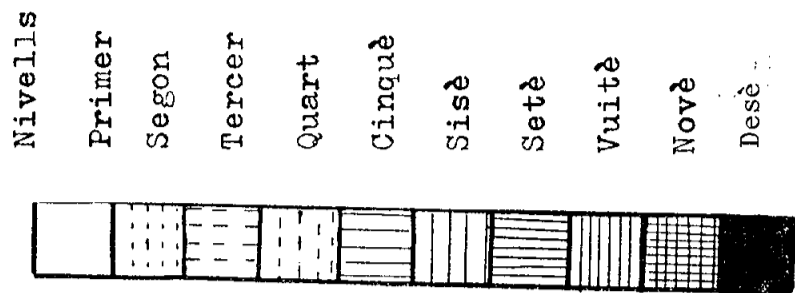
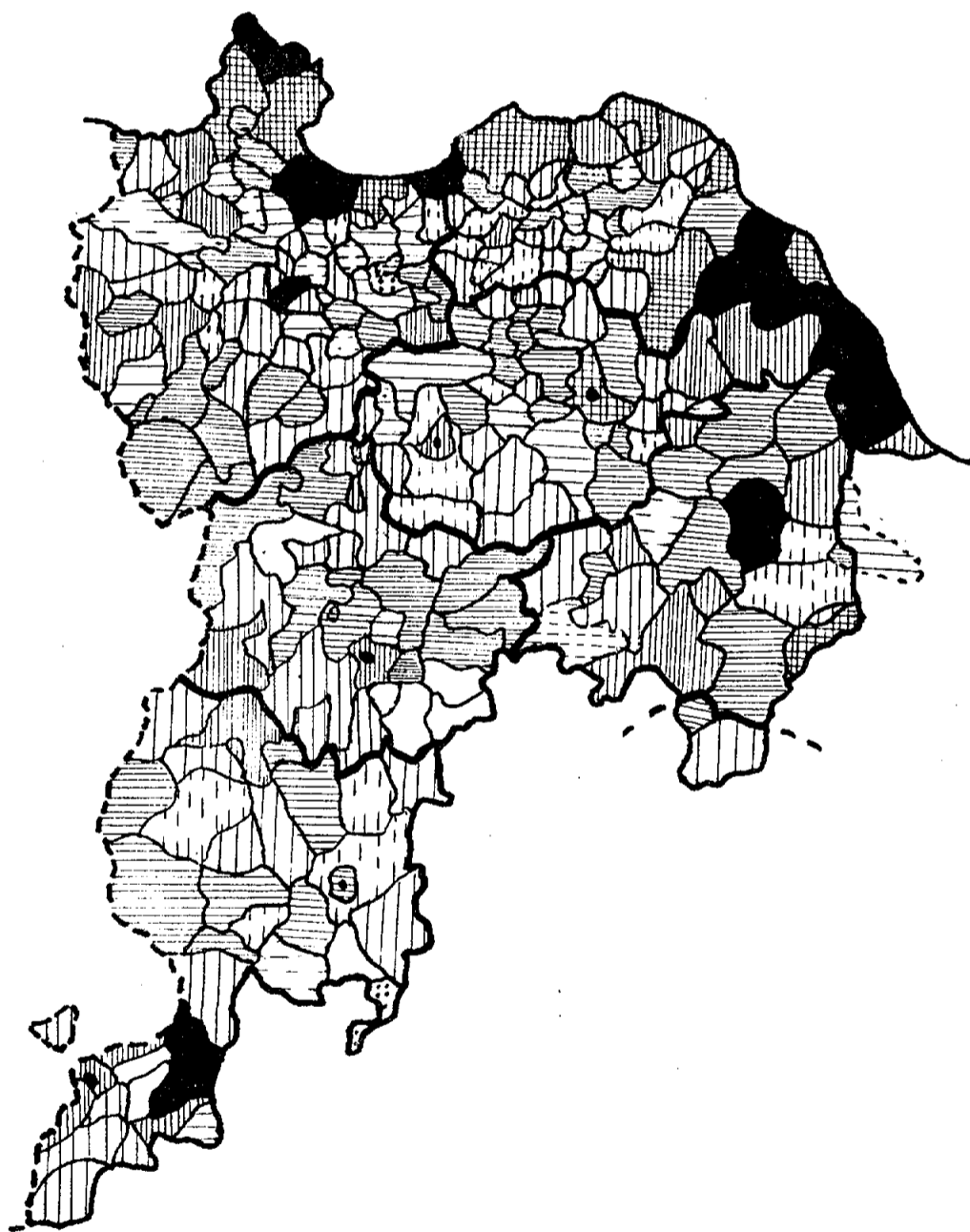
Mapa n. 7

RENDA PRODUIDA PER CAPITA L'ANY 1965
ALS MUNICIPIS DE LA PROVINCIA DE
GIRONA

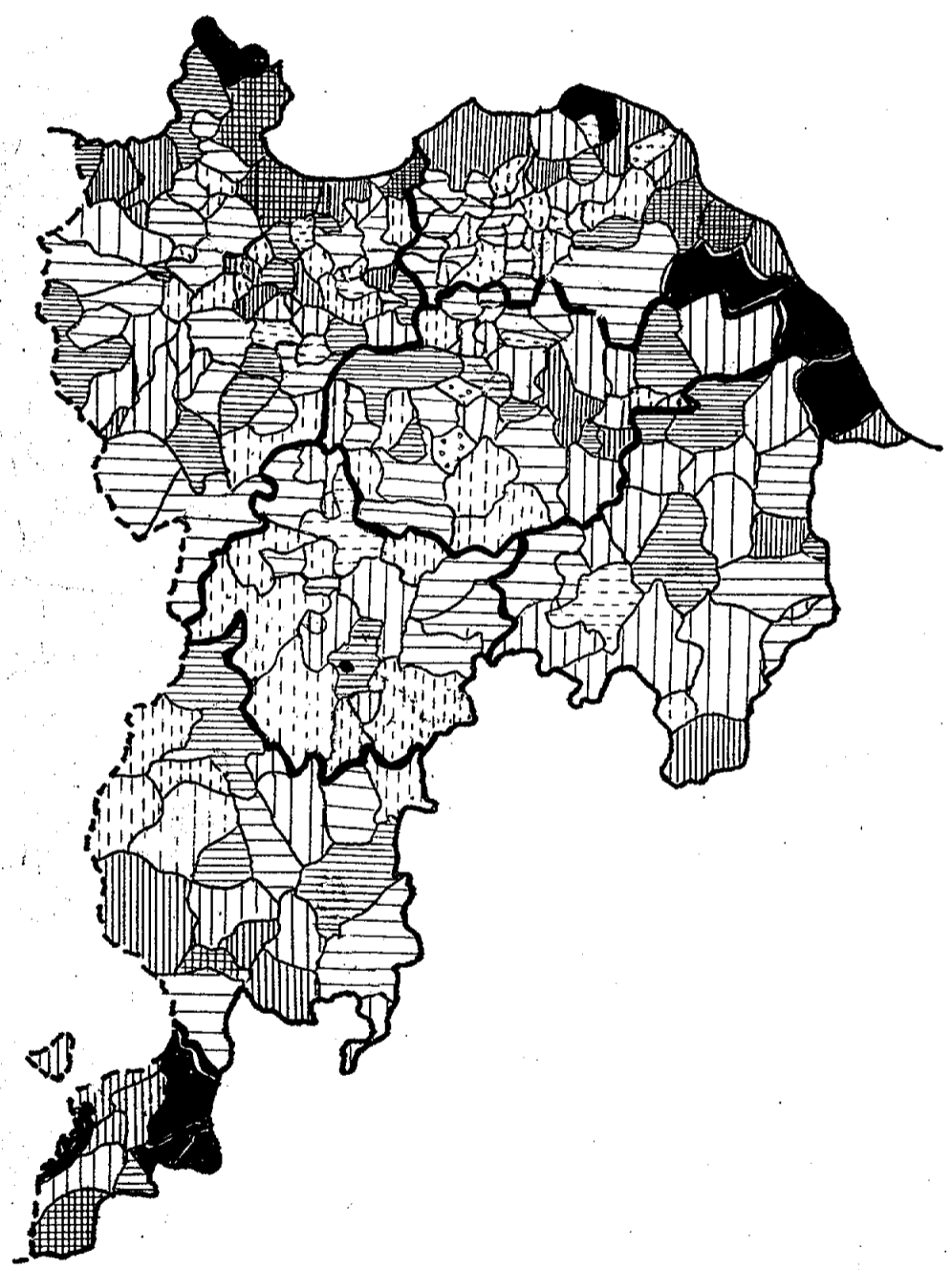
Mapa n. 8

RENDA PRODUIDA PER CÀPITA L'ANY 1970
ALS MUNICIPIS DE LA PROVÍNCIA
DE GIRONA

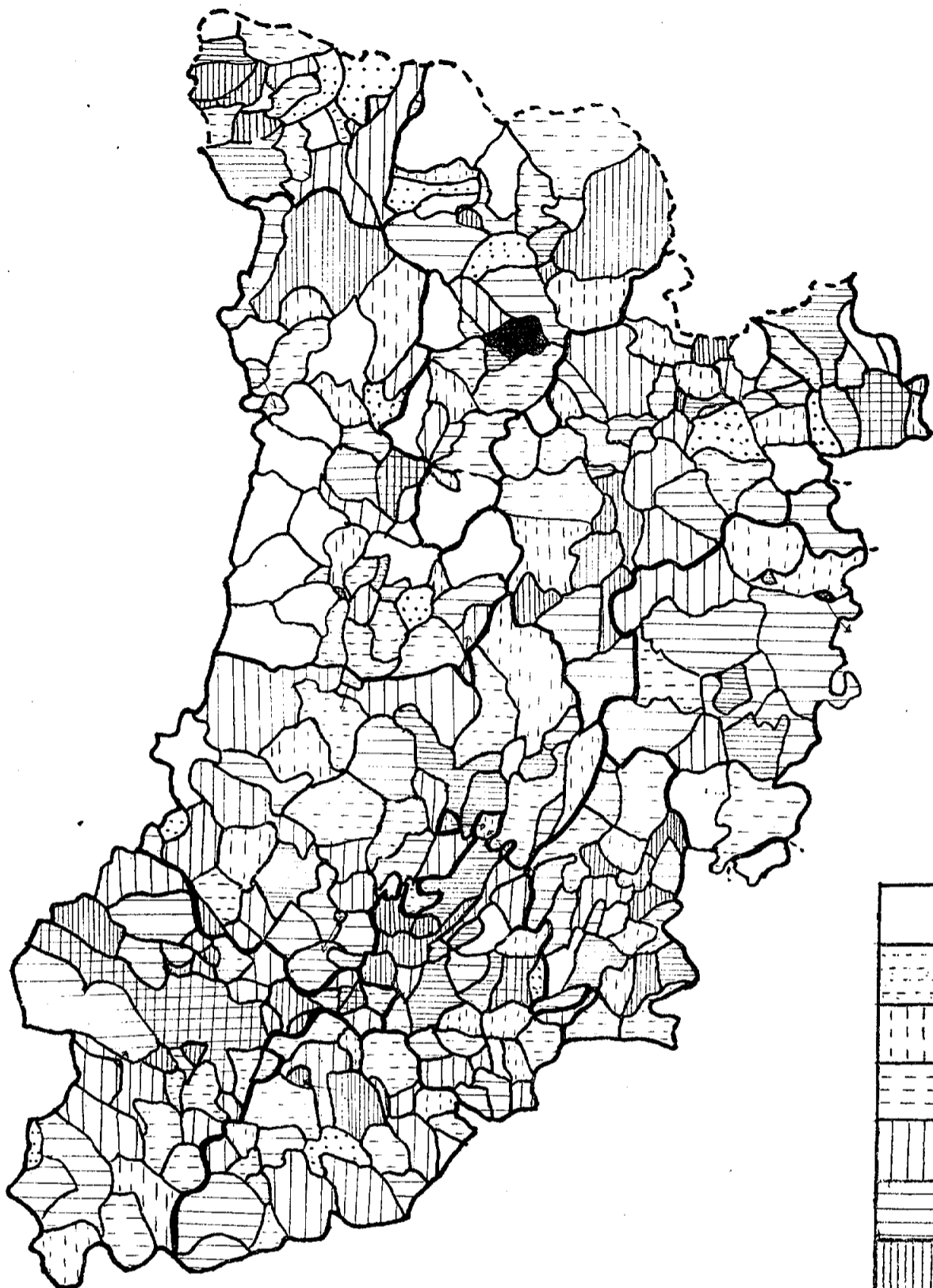

Mapa n. 9

RENDA PRODUIDA PER CAPITA L'ANY 1975
ALS MUNICIPIS DE LA PROVINCIA
DE GIRONA

Nivells	[White box]
Primer	[Horizontal lines]
Segon	[Vertical lines]
Tercer	[Diagonal lines (top-left to bottom-right)]
Quart	[Diagonal lines (top-right to bottom-left)]
Cinquè	[Horizontal lines]
Sisè	[Vertical lines]
Setè	[Diagonal lines (top-left to bottom-right)]
Vuitè	[Diagonal lines (top-right to bottom-left)]
Novè	[Cross-hatch pattern]
Dècim	[Solid black box]

Nivells

Primer

Segon

Tercer

Quart

Cinquè

Sisè

Setè

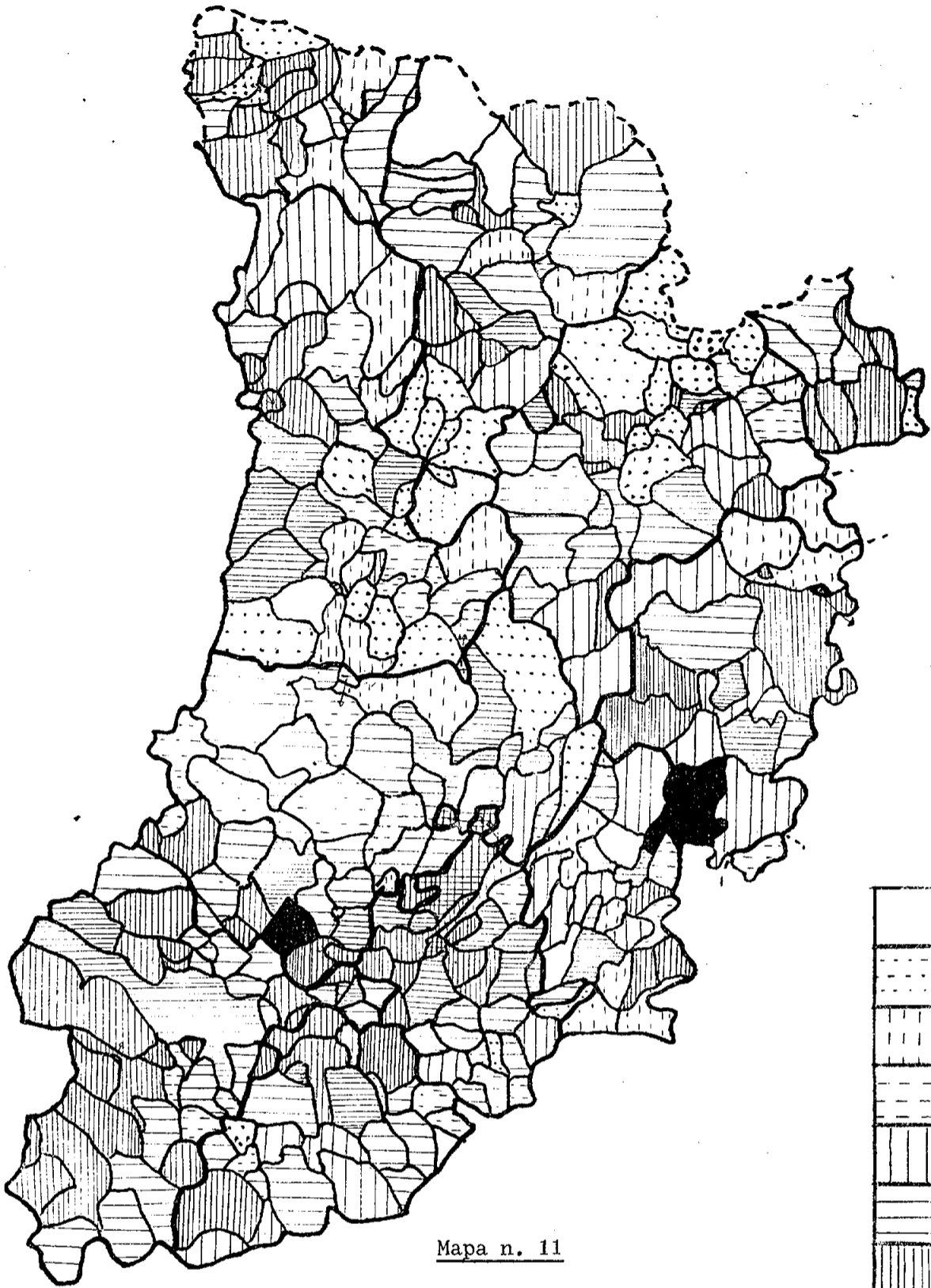
Vuitè

Novè

Desè

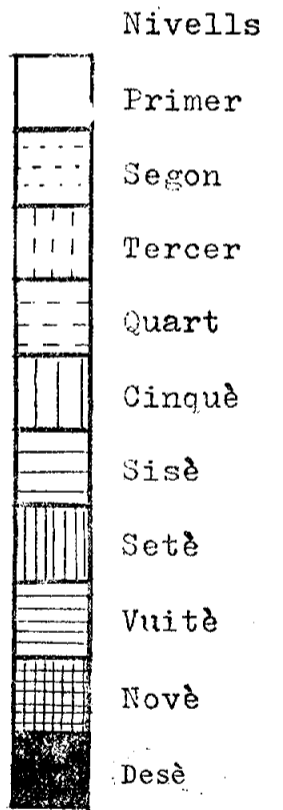
Mapa n. 10

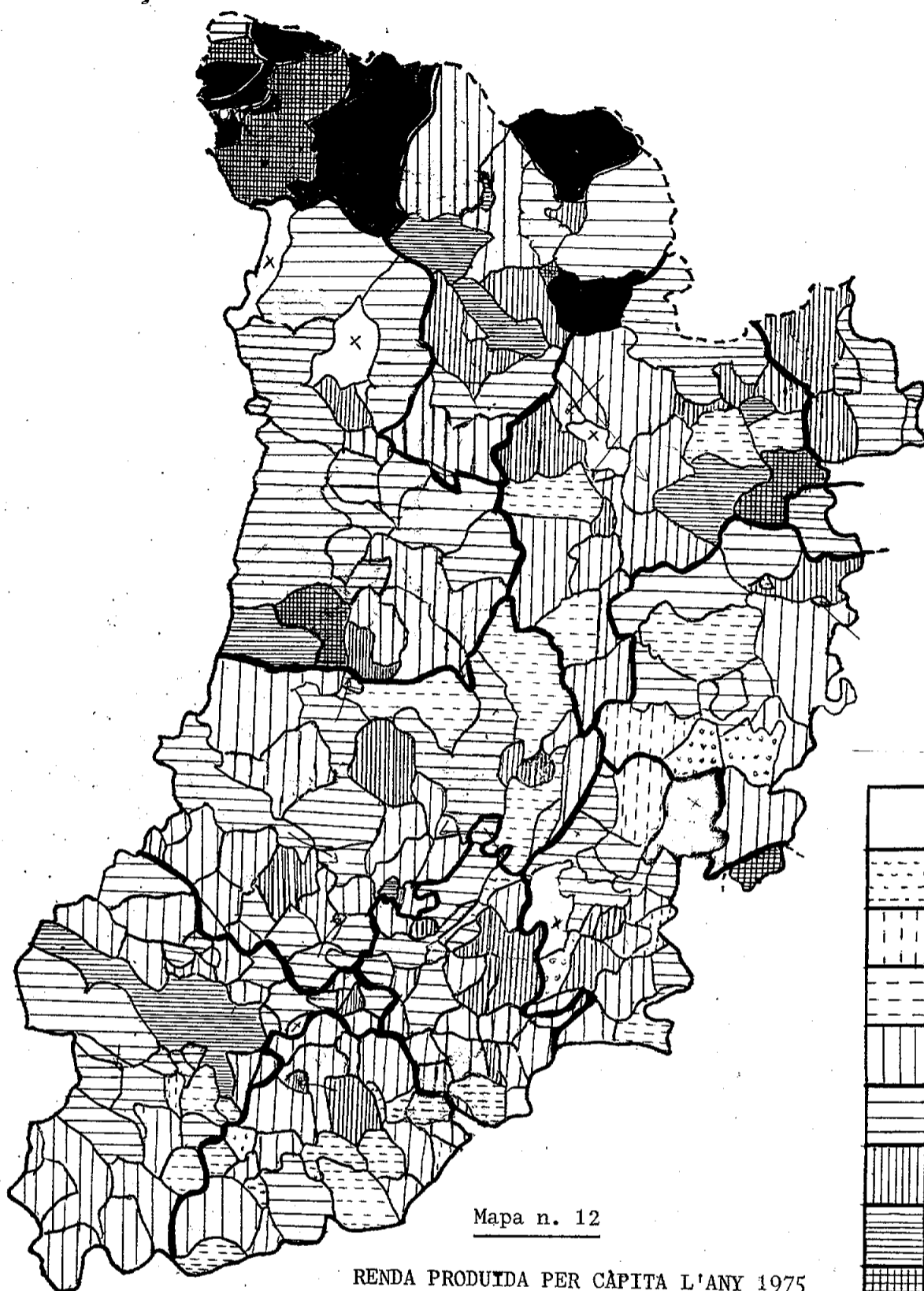
RENDA PRODUDA PER CÀPITA L'ANY 1965
 ALS MUNICIPIS DE LA PROVINCIA
 DE LLEIDA

Mapa n. 11

RENDA PRODUIDA PER CÀPITA L'ANY 1970
ALS MUNICIPIS DE LA PROVÍNCIA
DE LLEIDA

Mapa n. 12

RENDA PRODUDA PER CÀPITA L'ANY 1975
 ALS MUNICIPIS DE LA PROVÍNCIA DE
~~TARRAGONA~~ LLEIDA

Nivells

Primer

Segon

Tercer

Quart

Cinquè

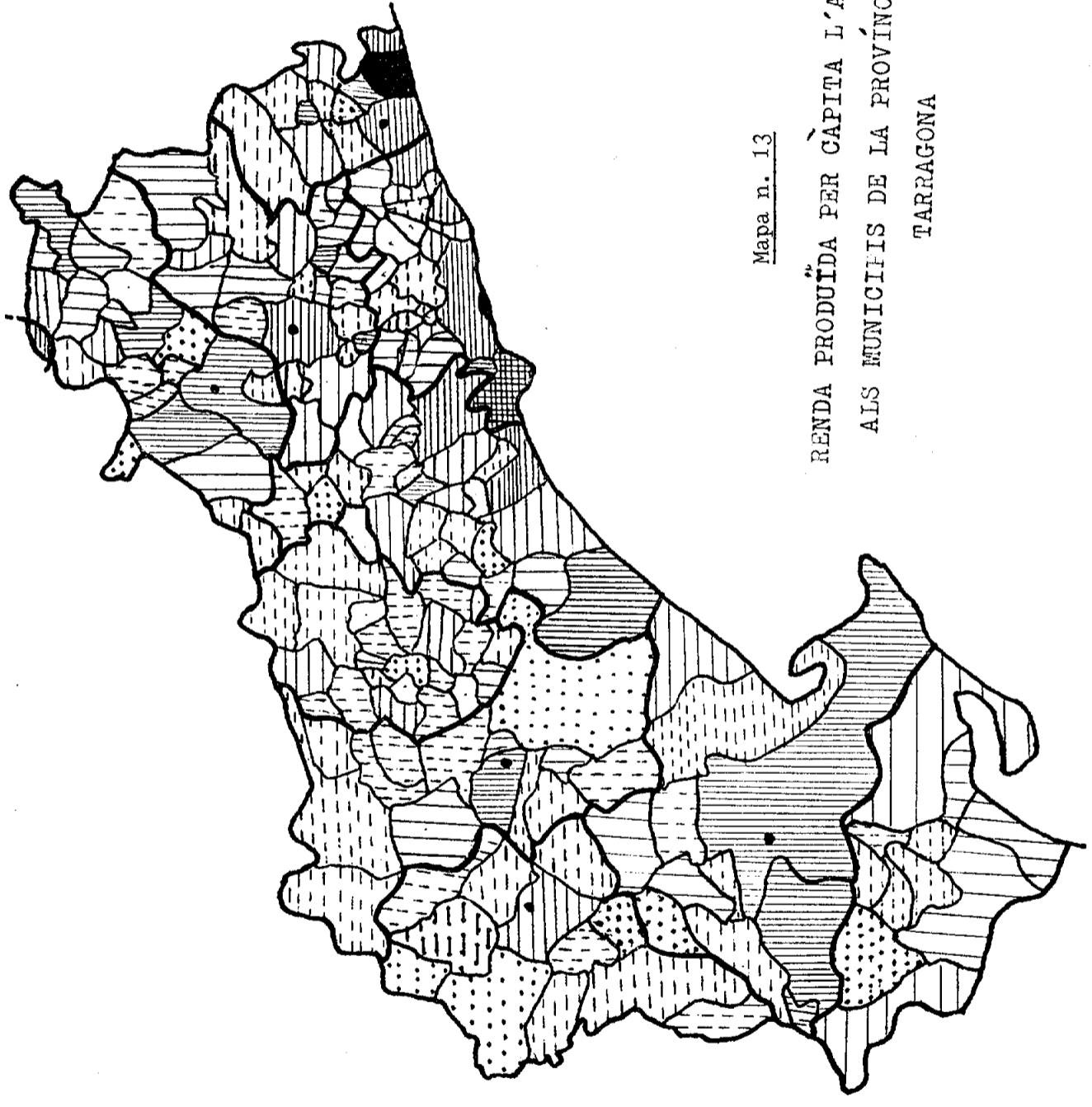
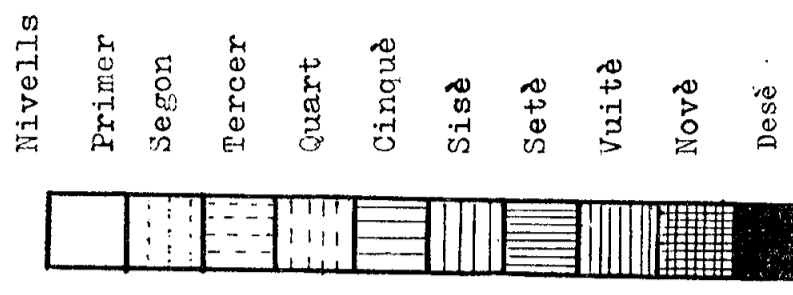
Sisè

Setè

Vuitè

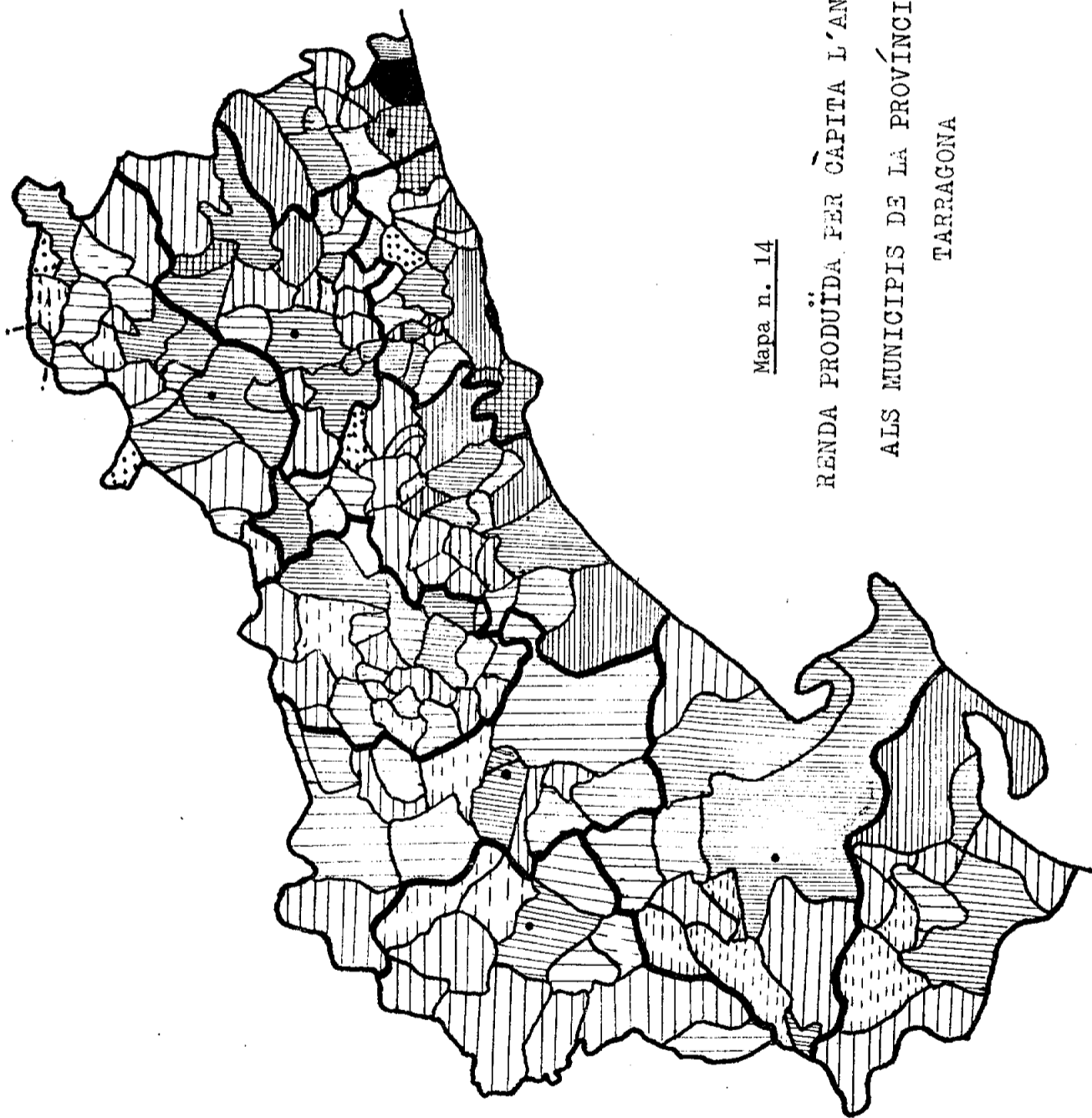
Novè

Dècim

Mapa n. 13

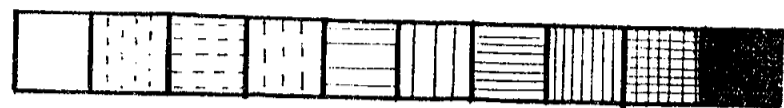
RENDA PRODUDA PER CÀPITA L'ANY 1965
 ALS MUNICIPIS DE LA PROVÍNCIA DE
 TARRAGONA

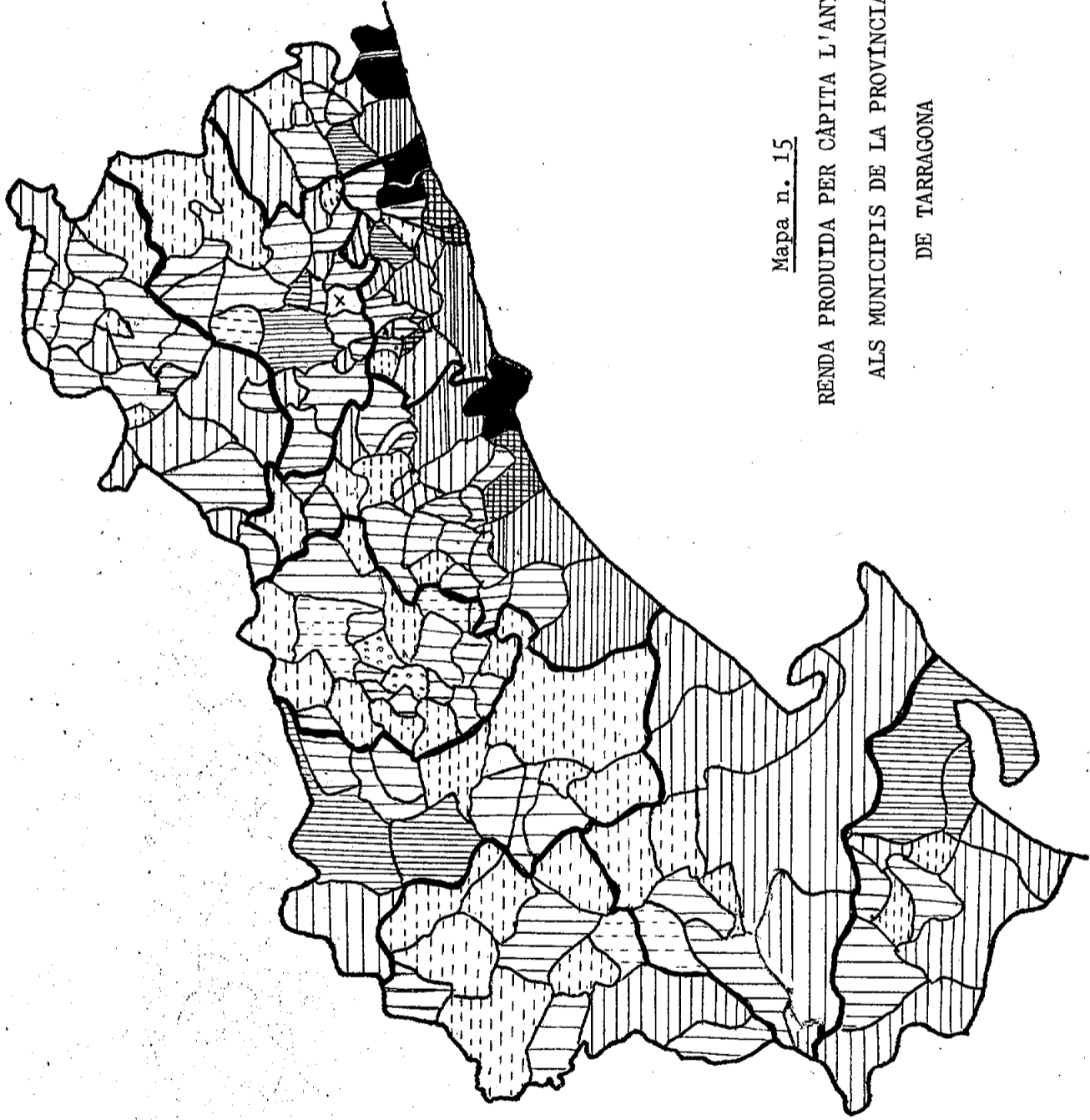
Mapa n. 14

RENDA PRODUÏDA PER CÀPITA L'ANY 1970
 ALS MUNICIPIS DE LA PROVÍNCIA DE
 TARRAGONA

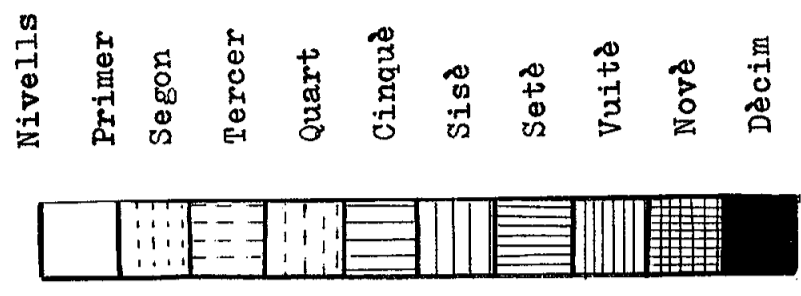
Nivells
 Primer
 Segon
 Tercer
 Quart
 Cinquè
 Sisè
 Setè
 Vuitè
 Novè
 Desè

Mapa n. 15
 RENDA PRODUDA PER CÀPITA L'ANY 1975
 ALS MUNICIPIS DE LA PROVINCIA
 DE TARRAGONA

B I B L I O G R A F I A

Banco Español de Crédito. Anuarios del Mercado Español, 1967,1968,1972,1973 i 1977.

Banco de Bilbao. Renta Nacional de España y su distribución provincial, 1967,1972 i 1975.

J. Miró, E. Sena i F. Miralles. Catalunya Pobra. Ed. Nova Terra, 1974.

D. Burgués i J.J. Grau. El Centralismo de Barcelona. Article publicat a la revista DOBLON, Nº 4 extraordinari, 1976.

Serveis d'Estudis de Banca Catalana. Localització i dinàmica de l'activitat econòmica, 1968.

J. Soler i Riber. Nivells de riquesa comarcal, als Països Catalans. (estudi no publicat).